

Archeologienota Zwevegem Otegemstraat

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Gwendy WYNS

28-2-2020

Titel: Archeologienota Zwevegem Otegemstraat

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Gwendy Wyns

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2019K26

Intern projectnummer: 2019.133

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Zwevegem, Otegemstraat 289

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 78301,20 en Y: 167856,46; X: 78561,65 en Y: 167995,87

Oppervlakte plangebied: 3329m²

Kadastergegevens: Zwevegem, afdeling 1, sectie A, perceel 734W (zie figuur 8)

Topografische kaart: zie figuur 6 en 7

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Gwendy Wyns (assistent-archeoloog) en Thomas Leperre (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 28/02/2020

© Acke & Bracke bvba, Damstraat 206A, 9180 Moerbeke. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

<u>1. INLEIDING</u>	<u>4</u>
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
<u>2. BUREAUONDERZOEK</u>	<u>7</u>
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANDE WERKEN	10
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	11
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	11
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	14
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	16
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	16
2.4. HISTORISCHE SITUERING	19
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	30
<u>3. SYNTHESE</u>	<u>31</u>
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	31
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	31
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	32
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	33
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	34
<u>4. SAMENVATTING</u>	<u>37</u>
<u>5. BIBLIOGRAFIE</u>	<u>39</u>
<u>6. BIJLAGES</u>	<u>40</u>

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Zwevegem Otegemstraat (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het terrein, 3329m² groot, heeft een onregelmatige vorm en is min of meer noord-zuid georiënteerd. Het betreft de woning Otegemstraat nr. 289, een vrijstaand huis met eromheen een tuin met daarin zones met gras, een voortuin met toegangspadje en struiken, en zones met bomen en struiken met een tuinhuisje tegen de oostelijke perceelsgrens. De woning is deels onderkelderd. Ten oosten van de woning is een met betonklinkers verharde oprit gelegen. De woning is opgenomen in de Inventaris Onroerend Erfgoed als vastgesteld bouwkundig erfgoed, en wordt als volgt omschreven: *“Opvallende villa van ca. 1938, aan de straat afgezet door laag bakstenen muurtje. Gele baksteenbouw onder gebogen leien dak doorbroken door dakkapellen. Geaccentueerde hoek door het ronde volume met vensterregister. Rechterhoek benadrukt door afgeronde liseen. Rondboogportaal met beglaasde en getraliede deur met initialen VD. Recentere uitbouw rechts.”*⁶

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be).

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/81012>

Figuur 2 Plan bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).

Figuur 3 Beeld vanuit het zuidoosten op het plangebied (bron: <https://www.google.com/maps>).

Figuur 4 Beeld vanuit het noordwesten op het plangebied (bron: <https://www.google.com/maps>).

2.2. Geplande werken

De huidige inrichting van het terrein wordt verwijderd en het plangebied wordt verkaveld in 9 bouwloten. Centraal wordt een wegenis aangelegd die aansluiting geeft op de Otegemstraat. Rond elke woning wordt komt een tuin en een carport te liggen. Langs de westelijke perceelsgrens wordt een groenscherm voorzien. Langs de Otegemstraat wordt een kleine groenzone enkele parkeerplaatsen ingericht.

Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: sloop van het bestaande gebouw, verwijderen van de begroeiing, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis en nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

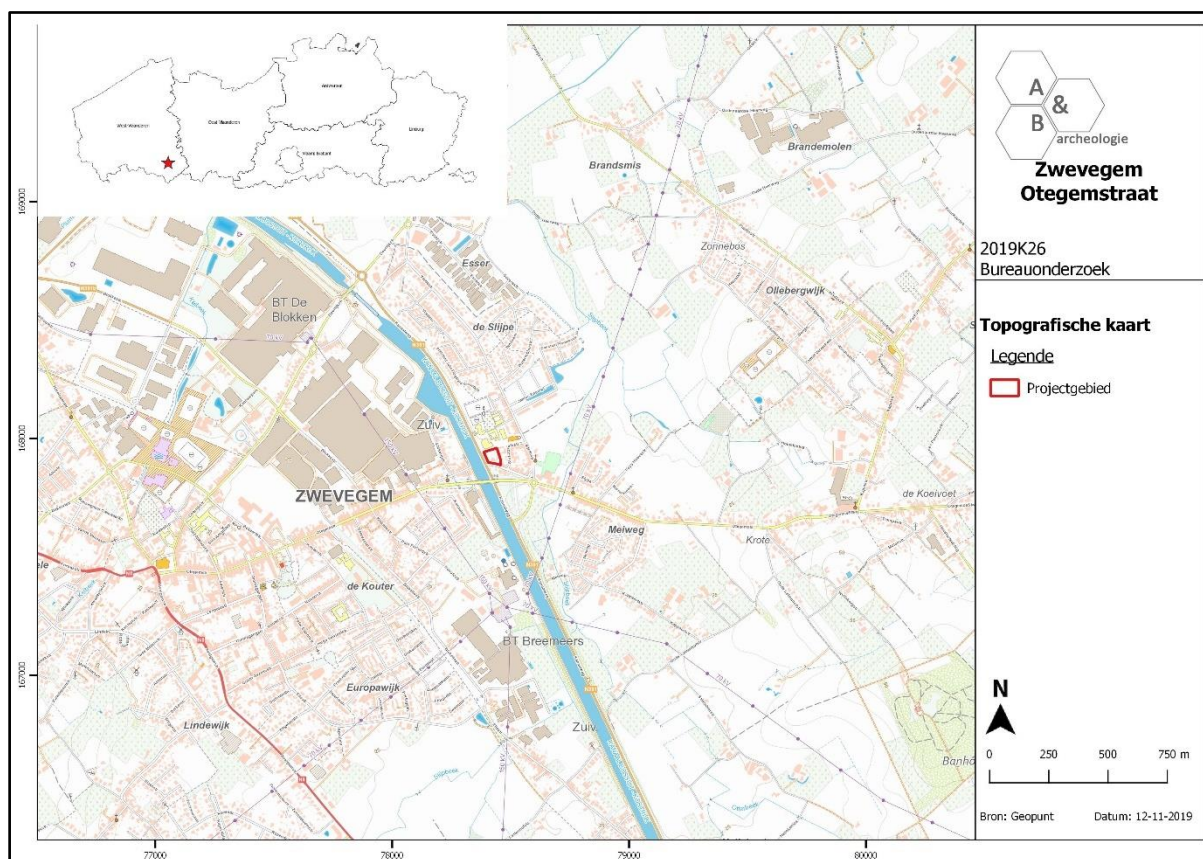
Figuur 5 Uitsnede uit het ontwerpplan, inplanting op gelijkvloers niveau (bron: initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

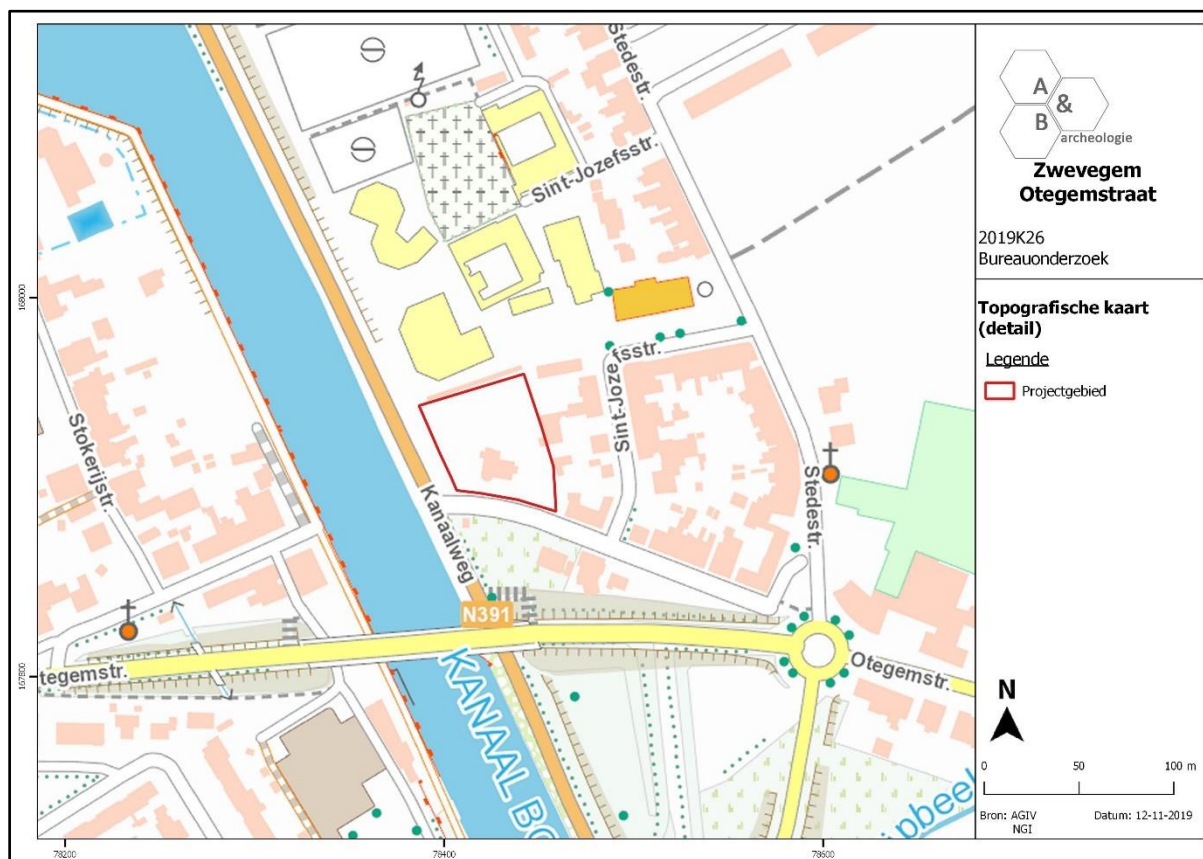
2.3.1. Topografische situering

Zwevegem is een fusiegemeente gelegen in het zuidoosten van de provincie West-Vlaanderen, die grenst aan Kortrijk in het westen, Harelbeke in het noordwesten, Deerlijk in het noordoosten, Anzegem in het noordoosten, Avelgem in het zuidoosten en Spiere-Helkijn in het zuiden. De fusiegemeente bestaat uit de deelgemeenten Zwevegem, Otegem, Heestert, Moen en Sint-Denijs. Hoofdgemeente Zwevegem is gelegen in het noorden van het grondgebied en sluit aan bij de stedelijke omgeving rond Kortrijk, de andere deelgemeenten zijn in het zuiden gelegen en hebben een landelijk karakter. De fusiegemeente wordt van zuid naar noord doorsneden door het kanaal Bossuit-Kortrijk. Het plangebied bevindt zich net ten oosten van dit kanaal, in het Zwevegemse gehucht Kappaert, zo'n 1,5km ten oosten van de kern van Zwevegem. Tussen het kanaal en het plangebied is de N391 autoweg gelegen, die parallel met het kanaal loopt. Ten oosten van het plangebied zijn huizen en tuinen langsheen de Sint-Jozefsstraat aanwezig, ten noorden zijn enkele gemeenschapsgebouwen, een parking en de 20ste-eeuwse parochiekerk van Kappaert gelegen. De Otegemstraat ten zuiden van het plangebied loopt dood tegen de N391; dit betreft de oude loop van deze straat, in het laatste kwart van de 20ste eeuw werd de Otegemstraat iets meer naar het zuiden herlegd, met een nieuwe brug over het kanaal. Deze nieuwe weg is de hoofdverbinding tussen Zwevegem en Otegem.

Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het plangebied aangeduid als 'Andere bebouwing' (rood) en 'Akkerbouw' (wit), wat niet geheel overeenkomt met het huidige gebruik.

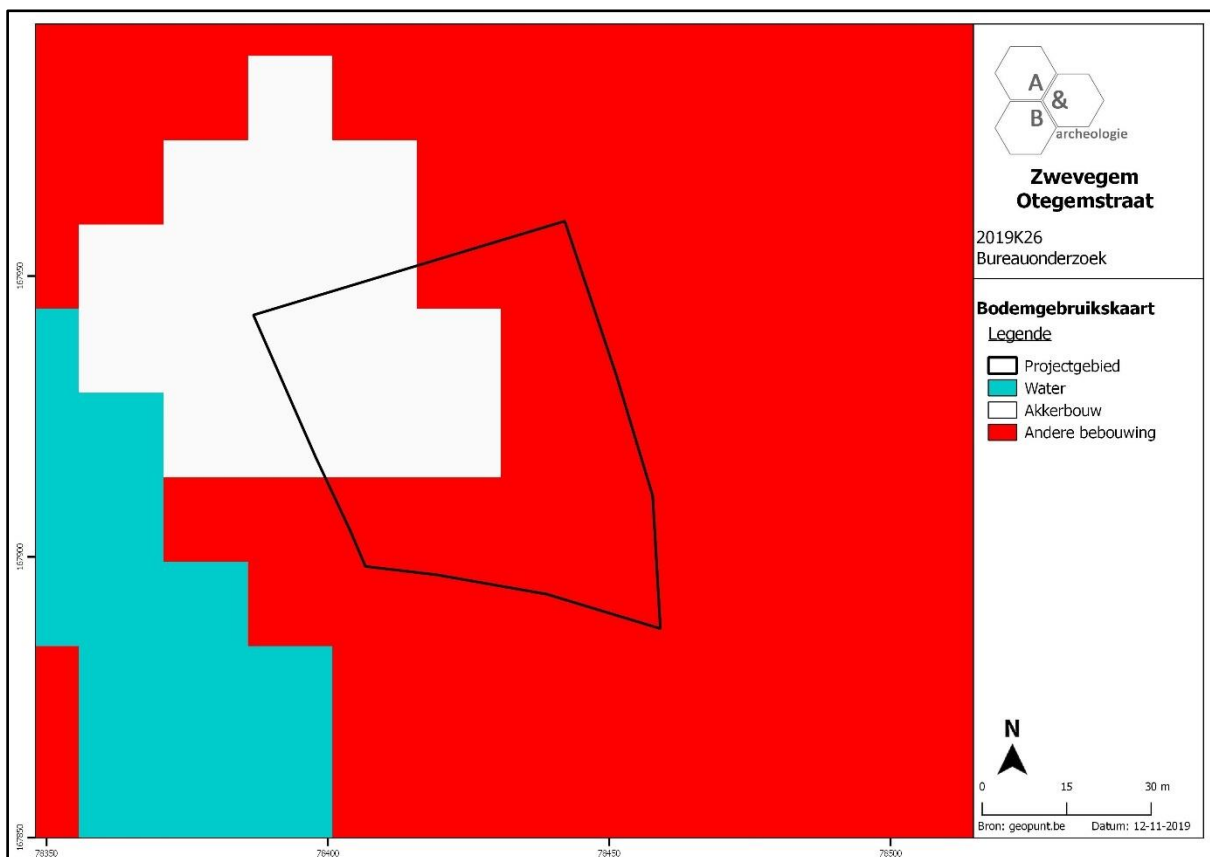
Figuur 6 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 7 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

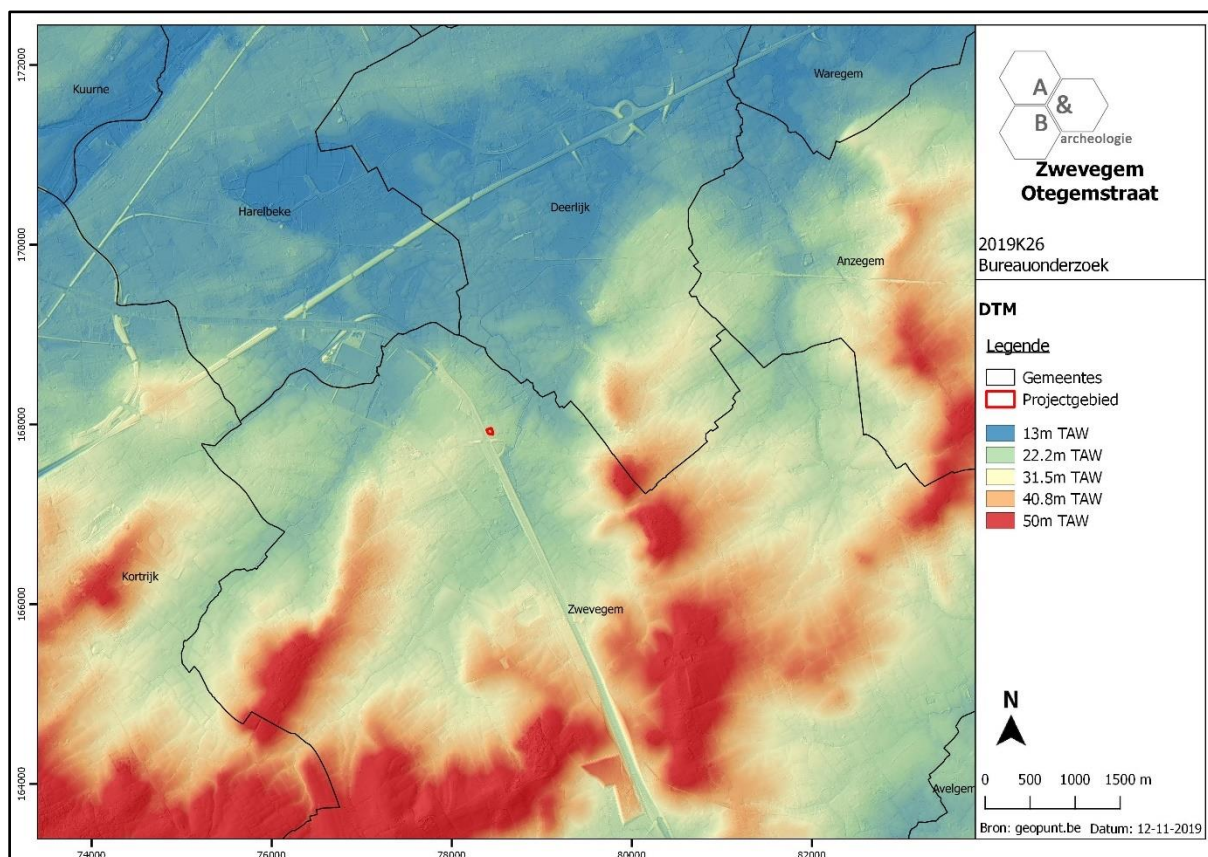
Figuur 8 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

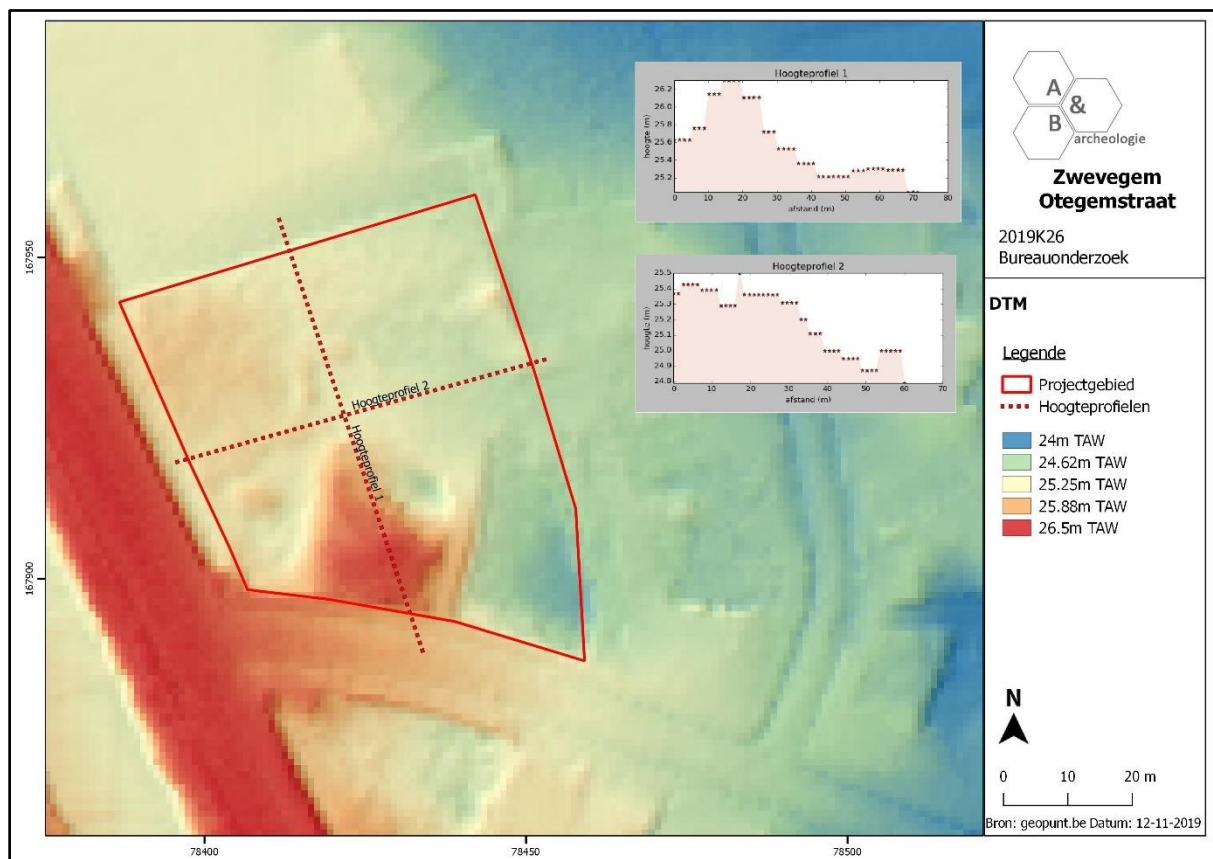
Figuur 9 Zicht op de bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

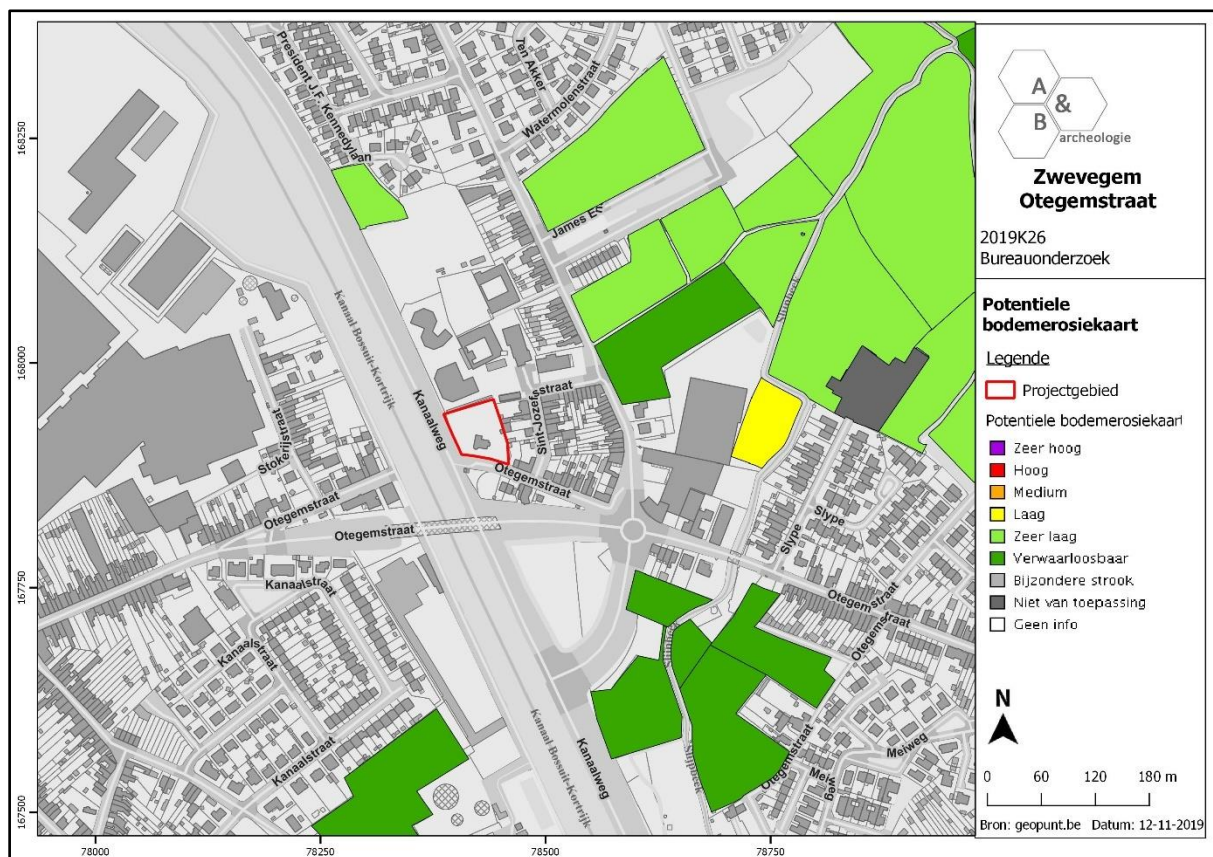
Zwevegem kent een gunstige ligging op vruchtbare bodems tussen de Schelde in het zuiden en de Leie in het noorden. Een heuvelrug met zuidwest-noordoost verloop doorkruist centraal het grondgebied van de fusiegemeente en kent een aantal uitlopers in noordelijke richting. Het plangebied is te situeren op het uiteinden van één van deze uitlopers, op de overgang met lagere gronden in het noorden. Op het digitale hoogtemodel van het plangebied is duidelijk te zien dat de zone waarop het gebouw zich bevindt (maaiveld op +26,20m TAW) met ca. 60cm is opgehoogd ten opzichte van de directe omgeving. Ook in de noordwestelijke hoek is een hogere ligging van het maaiveld te zien (+25,40m TAW), in het oosten daalt dit naar ca. +25m TAW. In de zuidoostelijke hoek liggen deze waarden nog iets lager. Zo'n 300m ten zuidoosten van het plangebied is de Slijpbeek gelegen, die ontspringt op een heuvelrug ten oosten van Bellegem (deelgemeente van Kortrijk), en nabij Deerlijk in de Gaverbeek loopt. Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied niet ingekleurd, dit geeft aan dat er geen info voorhanden is. De wel gekarteerde percelen in de omgeving duiden op een verwaarloosbare tot lage erosiegraad.

Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).

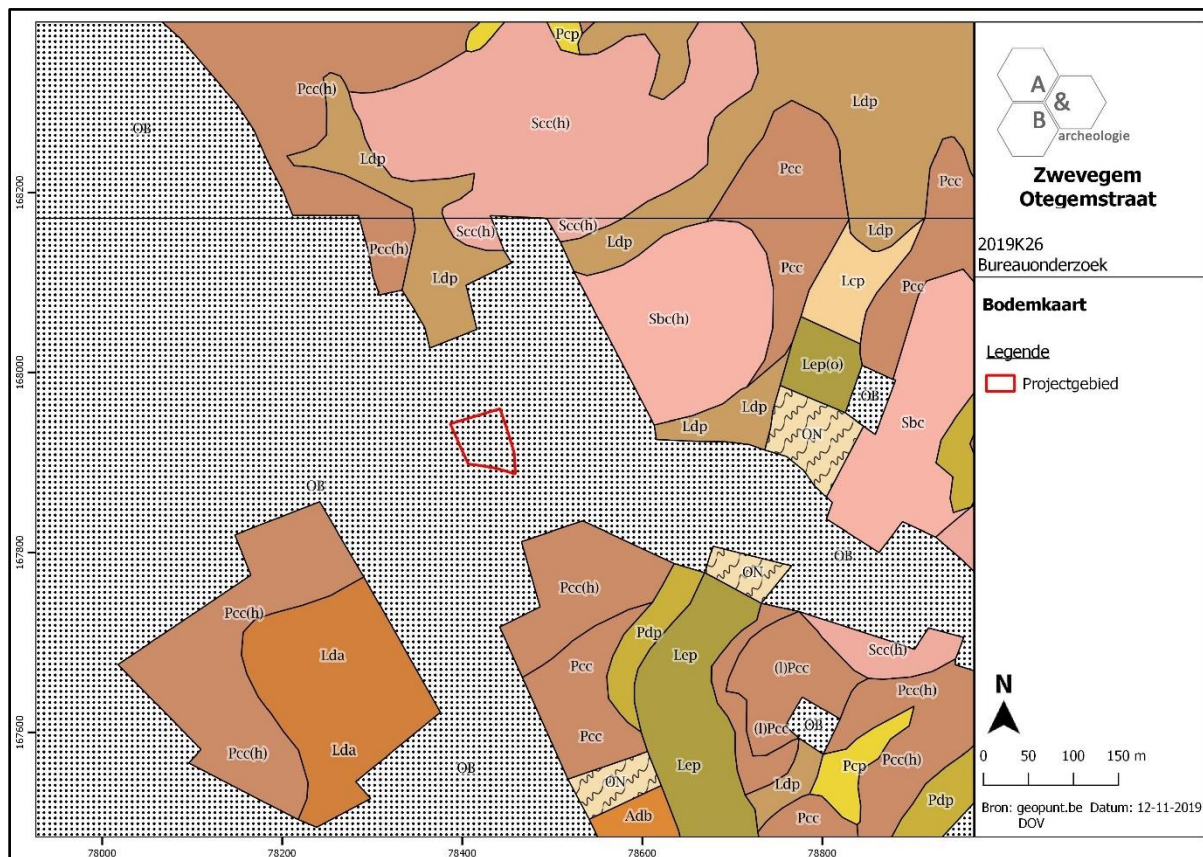
Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 12 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

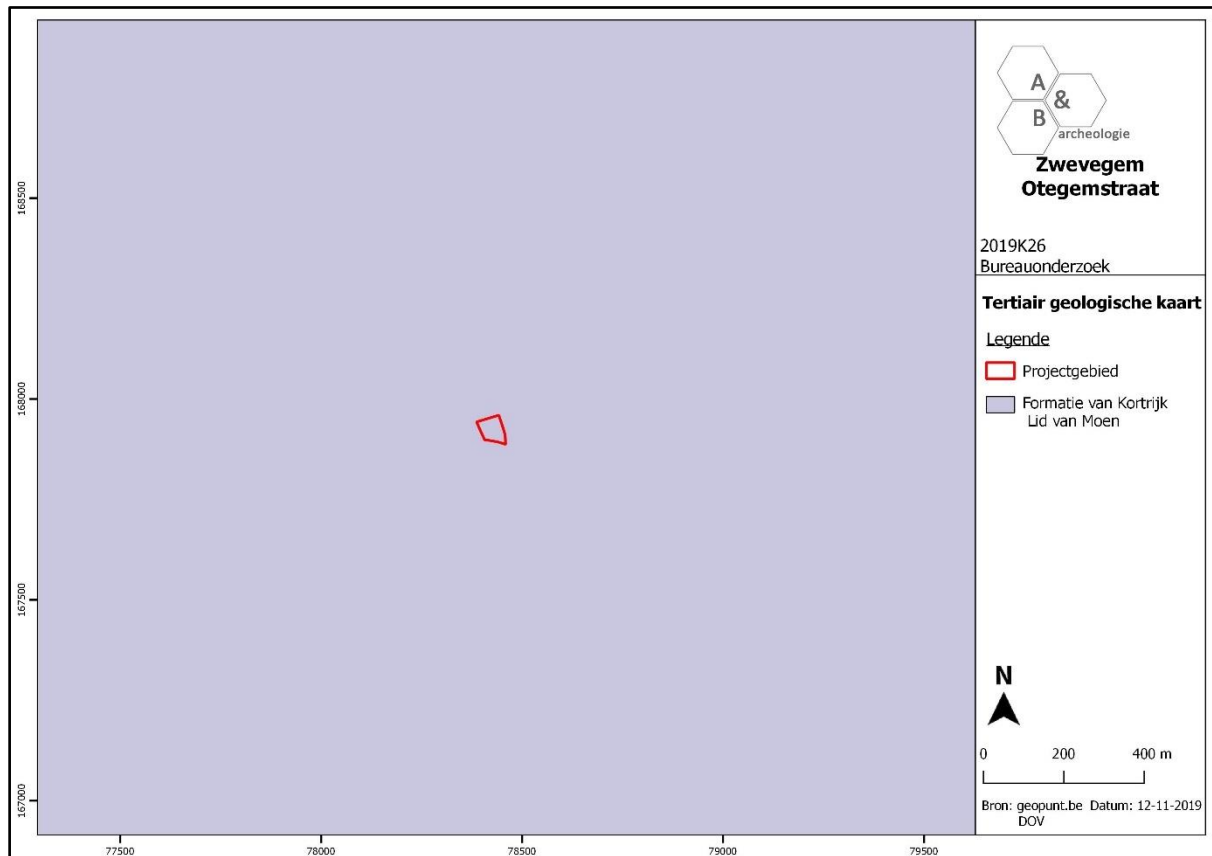
Op de bodemkaart worden het plangebied en de omgeving aangeduid als OB: bebouwde zones waarbij het bodemprofiel is gewijzigd/vernietigd door menselijk ingrijpen. De gronden in de nabije omgeving die we gekarteerd zijn, betreffen voornamelijk matig droge licht zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizon (Pcc), droge lemig zandbodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizon (Sbc) en matig natte zandleembodems zonder profiel (Ldp).

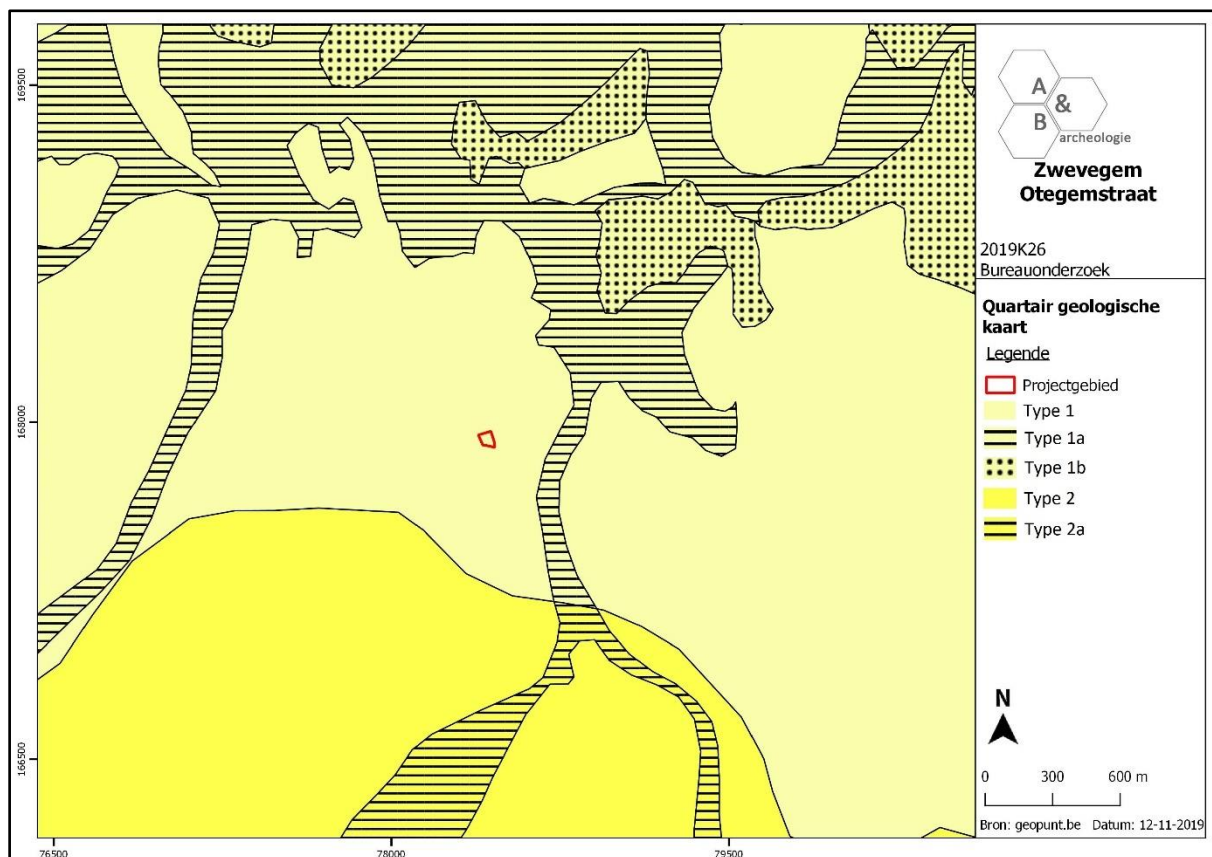
Figuur 13 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).

2.3.4. Geologische situering

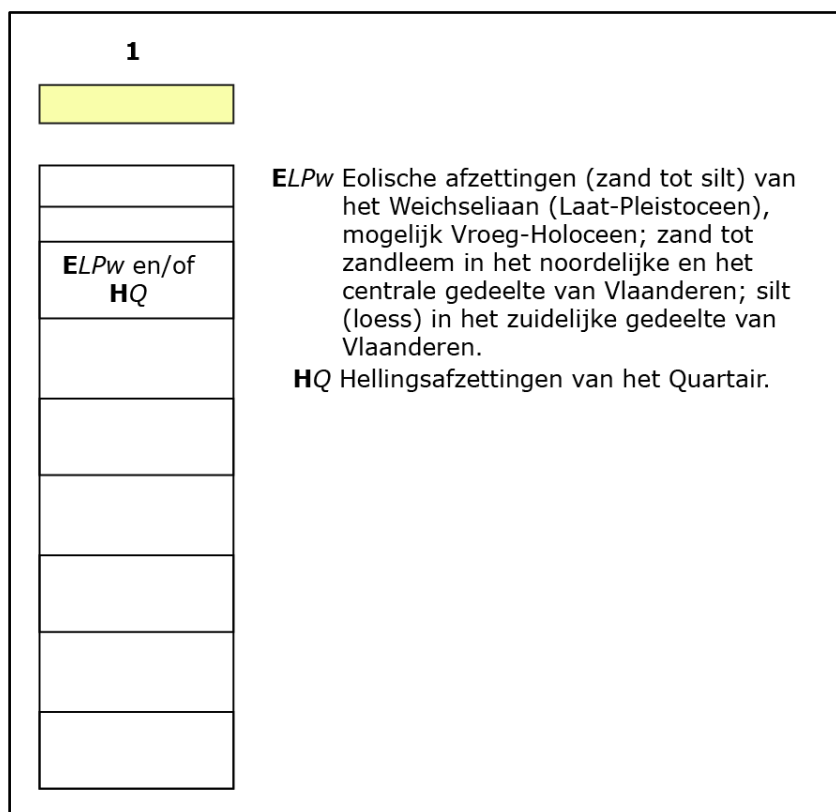
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Kortrijk, Lid van Moen: grijze klei tot silt, kleihoudend, kleilagen; Nummulites planulatus. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 1: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (1). De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 14 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 15 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

Figuur 16 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering⁷

- Zwevegem - algemeen

De oudste vermelding van Zwevegem dateert van 1063 als "*Sueuegehem*" wanneer de Franse koning Filips I, op verzoek van graaf Boudewijn V van Vlaanderen, de stichting door diens vrouw Adela van het Harelbeekse Sint-Salvatorkapittel bekrachtigt en hij het bezit van een aantal door dezelfde gravin geschonken goederen, onder meer de kapel van Zwevegem - "*capella Sueuegehem*", bevestigt. De etymologische betekenis zou neerkomen op: woning van de lieden van Swibo. Tijdens het ancien régime behoort Zwevegem administratief tot de Kasselrij van Kortrijk die onderverdeeld was in vijf roeden. De gemeente behoort tot de roede van Harelbeke. Op het grondgebied van de parochie waren een 40-tal heerlijkheden verspreid, gehouden van minstens vijf verschillende leenhoven. De twee belangrijkste heerlijkheden zijn *Ter Kerken*, vaak ook *Zwevegem-Dendermonds* genoemd, en *het Hof en Kasteel van Zwevegem* of *Ten Kastele*. De eerstgenoemde heerlijkheid hangt af van het kasteel en leenhof van Ingelmunster, dat op zijn beurt afhankelijk was van het leenhof van Dendermonde. *Ten Kastele* ressorteert onder het grafelijk kasteel van Kortrijk. Het is niet duidelijk welke van de twee de dorpsheerlijkheid is, gelet op de verschillende processen die errond gevoerd werden. Beide heerlijkheden zijn bovendien lange tijd in het bezit van dezelfde heer. Circa 1270 komt de heerlijkheid *Ter Kerken* (Zwevegem-Dendermonds) in handen van de heren van Steenhuize, verwanten van de heren van Avelgem. In 1414 verkoopt Geraard van Steenhuize *Ter Kerken* aan Jan van Halewijn, heer van Westrozebeke. In 1437 koopt Rogier, zoon van Jan van Halewijn, de heerlijkheid *Ten Kastele* (Hof en Kasteel van Zwevegem) waardoor de twee belangrijkste heerlijkheden op het grondgebied van Zwevegem verenigd worden. In 1498 wordt *Ter Kerken* na allerlei verwickelingen, samen met de heerlijkheden *Cansberghe* en *Cossardie*, eigendom van Philippe de Berghes. In 1606 komt Florent de Griboval, na de kinderloze dood van zijn oom Ferdinand van Halewijn, in het bezit van de heerlijkheid *Ten Kastele* en in 1639 komen ook de heerlijkheden *Ter Kerken*, *Cansberghe* en *Cossardie*, met de molen te Wulfsberghe door verkoop van de familie de Berghes in zijn handen. In 1665 worden de landerijen en de heerlijkheid van Zwevegem door Karel, koning van Castilië, tot graafschap verheven. Blijkbaar werden beide heerlijkheden toen als één beschouwd. In 1686 komen door vererving beide heerlijkheden in handen van Louis-Joseph de Harchies de Ville d' Estrepy. Na een kortstondige opsplitsing komen *Ter Kerken* en *Ten Kastele* in 1717 opnieuw samen onder de familie van Nassau, de laatste feodale heren van Zwevegem. Zij breken in 1752 het kasteel, dat niet meer gebruikt wordt, af. De twee neerhoven met hoevegebouwen en het imposante poortgebouw blijven bestaan. Op kerkelijk vlak behoort de parochie tot het bisdom Doornik (tot 1801), vervolgens ressorteert ze onder Gent en vanaf 1834 onder Brugge. Het patronaat van de kerk is vanaf 1063 in handen van het Sint-Salvatorkapittel van Harelbeke, dat ook de grootste tiendheffer is. Tijdens de 12de eeuw bestaat er reeds een romaanse kerk, waarvan enkel de onderbouw van de toren bewaard bleef. Waarschijnlijk ging het om een driebeukige kerk met recht afgesloten koor. In het midden van de 16de eeuw wordt de romaanse kerk grotendeels vervangen door een gotische hallekerk. Enkele de toren bleef, op de bovenste verdieping na, behouden. In 1683 wordt het kerkhof met een houten palissade omringd. Bij de godsdiensttroebelen op het einde van de 16de eeuw blijft de gemeente niet gespaard. Het aantal

⁷ <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/14677>;

<https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/127459>

Kortrijkse buitenpoorters loopt in 10 jaar tijd terug van 366 (1575) tot 123 (1585). Slechts 17% van de landbouwoppervlakte is bezaaid. Ook door de onmiddellijke nabijheid van de strategisch belangrijke forten van Avelgem en Outrijve wordt de ganse streek regelmatig geplunderd waarbij o.m. in 1578 het kasteel van Zwevegem wordt verwoest. Tijdens de Negenjarige Oorlog (1688-1697) wordt Zwevegem opnieuw getroffen door oorlogsgeweld, in 1690 verplaatst het Franse leger zich van Spiere naar Harelbeke via Zwevegem en Moen en wordt de gemeente zwaar geplunderd. In 1691 trekken de troepen opnieuw voorbij en wordt in het kasteel een Frans garnizoen ondergebracht. In 1694 wordt het kasteel grondig geplunderd en sterven een groot aantal inwoners aan de pest. In 1695 wordt door de Fransen een nieuwe verdedigingslinie aangelegd dwars door de parochie, als onderdeel van een ruimere, defensieve linie gericht tegen de invallen en invasies vanuit de Spaanse Nederlanden: het zogenaamd "*Pré Carré-verdedigingssysteem*". In de 18de eeuw kent Zwevegem tijdens het Oostenrijkse bewind (1713-1792/94) een periode van herstel en relatieve welvaart. Dit uit zich onder meer in een verhoogde bouwactiviteit. In 1776 wordt de kerk met drie traveeën vergroot en wordt het oude oostkoor vervangen door een westkoor onder leiding van bouwmeester Josse Steyt. Rond 1747 wordt een nieuwe pastorie opgetrokken. Ook worden verscheidene hoeves herbouwd of verbouwd. Daarnaast wordt het wegennet verbeterd en wordt vanaf 1765 de steenweg tussen Kortrijk en Oudenaarde via Zwevegem aangelegd. De eerste periode van de Belgische onafhankelijkheid wordt gekenmerkt door een zware plattelandscrisis (circa 1835-1850). De misoogst van aardappelen in 1845 en de daaropvolgende hongersnood en epidemieën en de moeizame economische reconversie zorgen ervoor dat de bevolking traag toeneemt. Als reactie hierop worden, zoals in verschillende andere gemeentes en steden in Vlaanderen, weef- en kantscholen opgericht. De eerste vermeldingen van onderwijs in Zwevegem dateren uit het begin van de 18de eeuw, wanneer enkele kluizenaars onderwijs verschaffen in de gemeente. In 1775 is er reeds sprake van een gemeente-onderwijzer. In 1818 is er ook een armenschool in de gemeente. Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw is er sprake van een georganiseerde vorm van onderwijs. Naar aanleiding van de crisis van 1845 neemt de gemeente enkele initiatieven op vlak van onderwijs. Zo wordt in de Ommegangstraat en weversschool opgericht en in 1847 wordt in de Avelgemstraat een borduurschool opgericht. In 1855 schenkt Angela Vandevenne een stuk grond achter de kerk voor de oprichting van de eerste gemeentelijke basisschool. Aan het huidig T. Toyeplein wordt vervolgens een onderwijzerswoning met twee aanpalende klassenvleugels opgericht. Door de toenemende bevolking in de tweede helft van de 19de eeuw worden verschillende kloostergemeenschappen met een onderwijzende en verzorgende functie opgericht. In 1866 wordt in de Deerlijkstraat een meisjesschool gesticht, geleid door de zusters verbonden aan het Sint-Niklaasklooster te Kortrijk. In 1874 wordt het "*Sint-Amandshospitaal*" voor bejaarden en gebrekkigen opgericht. Ook wordt in 1875 de te klein geworden parochiekerk naar ontwerp van Jean-Baptiste (de) Béthune en Van Assche vergroot door o.m. de bouw van een nieuwe sacristie en de verlenging van de zuidoostzijde van de kerk. Zwevegem had in de loop der tijd een groot aantal molens op haar grondgebied, waarvan de meeste verdwenen zijn in de eerste helft van de 20ste eeuw. In het begin van de 19de eeuw is er onder impuls van Napoleon, die het continent onafhankelijk wilde maken van de aanvoer van koloniale rietsuiker, een toename van de suikerbietenteelt. De productie kent haar hoogtepunt na 1830-1840. In 1871 wordt een suikerfabriek, de eerste industriële vesting in Zwevegem, opgericht. Deze ging echter na enkele jaren in falen. De gebouwen worden aangekocht door Jan Raes, fabrikant van katoenweefsels te Kortrijk, die er de weverij *La Flandre* (Otegemstraat nummer 240) oprichtte in 1884. Vóór 1910 was *La Flandre* de grootste fabriek in de gemeente. Toch dringt de eerste industriële revolutie in Zwevegem, zoals in de rest van het arrondissement, zeer langzaam door. De omgeving

van Kortrijk is een landbouwstreek zonder belangrijke industrie. De streek wordt getekend door latente werkloosheid en overbevolking die in stand wordt gehouden door het grote aantal geboorten. De bevolking vindt haar bestaansmiddelen voornamelijk in de landbouw. Het inkomen wordt aangevuld met thuisweven. Zwevegem kende zoals vele gemeentes in Vlaanderen een aanwezigheid van lokale kleinschalige industrieën zoals brouwerijen en stokerijen. Rond 1900 telt Zwevegem vier brouwerijen. In de tweede helft van de 19de eeuw wordt de economische ontsluiting van de gemeente gestimuleerd door nieuwe infrastructuurwerken zoals het uitbreiden van het wegennet, het graven van het kanaal Bossuit-Kortrijk (1861, net ten westen van het plangebied) en de aanleg van de spoorweglijn Kortrijk-Avelgem-Ronse (1869) die de verbinding met het Waals kolenbekken gevoelig verbetert en vesnelt. In het laatste kwart van de 19de eeuw worden in Zwevegem de eerste fabrieken opgericht. In 1880 sticht Leon Bekaert een staaldraadtrekkerij zogenaamd "*Tréfilerie Leon Bekaert*" die zich aanvankelijk ook organiseert door thuisarbeid. In 1881 krijgt Leon Bekaert een patent om cirkelvormige prikkels of kroontjes tussen metaaldraad te draaien. De kroontjes worden oorspronkelijk vervaardigd in de Zwevegemse gezinnen. Het draaien geschiedt in de bedrijfsgebouwen opgericht in 1886. De verbetering van het procédé om prikkeldraad te vervaardigen ligt aan de basis van het Bekaert-imperium dat in de 20ste eeuw uitgroeit tot een bedrijf met vestigingen over de ganse wereld. In 1914 produceert Bekaert 200 ton draad per week en in 1939 reeds 250 ton per dag. Op 19 april 1924 worden de *Usines Saint-Antoine Léon Bekaert* omgevormd tot een naamloze vennootschap. De eerste mechanische weverijen in de gemeente worden opgericht in het laatste kwart van de 19de eeuw: Leperre (1875), Glorieux (1890), "*Tissage Knokke*" en "*La Flandre*" (1884). Vanaf 1900 zet de industrialisering zich volledig door en worden tal van weverijen opgericht en ontwikkelt de gemeente zich tot een belangrijk textiel- en metaalverwerkend centrum in Zuid-West-Vlaanderen. In 1910 wordt door Geldens een steenbakkerij opgericht in de wijk Knokke (*Briqueteries Modernes*), die na de Eerste Wereldoorlog wordt omgevormd tot dakpannenfabriek. De landbouw kent een bestendige achteruitgang. De steeds toenemende economische ontwikkeling van de streek en de daaraan gekoppelde nood aan energie leidde in 1912-1913 tot de bouw van een elektriciteitscentrale (Paul Ferrardstraat) langs het kanaal Bossuit-Kortrijk door de *Société d'Electricité de l'Ouest de la Belgique*. De oprichting van de centrale zorgt op haar beurt ook voor een enorme bloei van de lokale economie. De geschiedenis van de centrale van Zwevegem is nauw verbonden met de evolutie van de economie in de streek. Na de Eerste Wereldoorlog groeit Zwevegem verder uit tot een nijverheidsgemeente. De metaalverwerkende nijverheid en de textielindustrie blijven gestadig toenemen. In 1913 wordt de eerste mechanische steenbakkerij van de gemeente door Valère Demeestere, die in 1911 gestart was met het bakken van stenen in veldovens aan de Oude Lettenhofstraat, opgericht aan de Avelgemstraat (gehucht Knokke). De fabriek ontpopt zich na de Eerste Wereldoorlog tot één van de belangrijkste van de streek (gesloten in 1980). In de jaren 1920-1930 worden een groot aantal weverijen opgericht. De nijverheidstelling van 1937 vermeldt onder meer een draadtrekkerij, 15 katoenweverijen en één wolweverij. In 1935-1936 worden de voormalige gebouwen van de "*Tissage de Knokke*" onder leiding van architect Reyntjens, omgevormd tot een klooster met kapel (in de vroegere ast) en school voor de zusters van Sint-Niklaas, die reeds de meisjesschool in het centrum beheerden. In 1937-1938 wordt de laat-gotische parochiekerk afgebroken en vervangen door een nieuwe kerk naar ontwerp van Alfred Boosten (Nederland) en Jan Reyntjens (Zwevegem). Enkel de oude toren en een deel van het meubilair blijft behouden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog worden de kantoren en werkhuisen van de firma Bekaert deels vernield. De kantoren worden na de oorlog heropgebouwd in neo-traditionele stijl. Ook het klooster in de wijk Knokke wordt beschadigd bij de

aanvang van de oorlog in 1940. In 1942 wordt bij een luchtaanval de elektriciteitscentrale beschadigd, maar wordt weer snel in werking gebracht. Tijdens de Tweede Wereldoorlog worden de bruggen over het kanaal vernietigd. Ook na de Tweede Wereldoorlog kent de nijverheid in Zwevegem een verdere opgang. Zo zijn er onder meer 10 metaalverwerkende bedrijven en 20 textielbedrijven actief. Opvallende is de grote lokale tewerkstelling. Zwevegem kent in de naoorlogse periode een enorm aantal groeikernen. Door de steeds toenemende bevolking worden ook verschillende (deel)parochies opgericht. In 1938 wordt het historische gehucht Knokke een zelfstandige parochie en in 1953-1955 wordt de parochiekerk Sint-Maria-Bernardakerk naar plannen van 1945 en 1949, van architect Reyntjens (Zwevegem), gebouwd. In 1961 gevolgd door de bouw van de kapel van Onze-Lieve-Vrouw van de Vrede naar ontwerp van de Zwevegemse architect Frits Matton, in het gehucht De Kreupel onder het mecenaat van A. Bekaert en L. Bekaert-Velge. In 1965 wordt naar plannen van voornoemd architect de parochiekerk Sint-Jozef Werkman, ter vervanging van een houten noodkerk opgetrokken. In 1967 wordt de Sint-Pauluskerk in de Europawijk naar

- Kanaal Bossuit-Kortrijk

Het kanaal Bossuit-Kortrijk dat de Schelde met de Leie verbond, werd gedolven in 1858-60. Ondanks het belang voor handel en nijverheid (voornamelijk bedoeld voor het vervoer van steenkool uit de Borinage), duurde het meer dan 20 jaar voor men tot een overeenkomst kwam om het kanaal te graven. In 1855 werd de concessie aangevraagd door Adan, Parent en Schaeken. Door tussenkomst van priester De Haerne stelde de regering zich borg voor de intrest van het kapitaal gedurende 50 jaar. Dit systeem van borgstelling voor 50 jaar werd ook toegepast voor de aanleg van de spoorwegen. Begin oktober 1857 werd de eerste steen gelegd van het kanaal. Op 1 oktober 1860 werd het ingehuldigd en vanaf 1 januari 1861 werd de exploitatie ingezet. De staat nam de exploitatie van het kanaal over in 1890.

Het kanaal was 15,5km lang en was vooral bestemd voor de aanvoer van steenkool uit de Borinage langs de Schelde naar de Leiestreek. Door de beperkte technische mogelijkheden waren 11 sluizen noodzakelijk wat behoorlijk veel is op een afstand van nauwelijks 16 kilometer. Tevens werd een 610 meter lange tunnel gebouwd van 5,70m breed en 4,50m vrije hoogte ter hoogte van Moen om het kanaal door te leiden (plannen van 1857). Het niveau van het kanaal wordt kunstmatig op peil gehouden door een pompstation te Bossuit. Er waren op het kanaal slechts schepen toegelaten met een diepgang van 1,80m en een massa van 300 ton. Maar ook dan nog konden er problemen ontstaan bij het versassen.

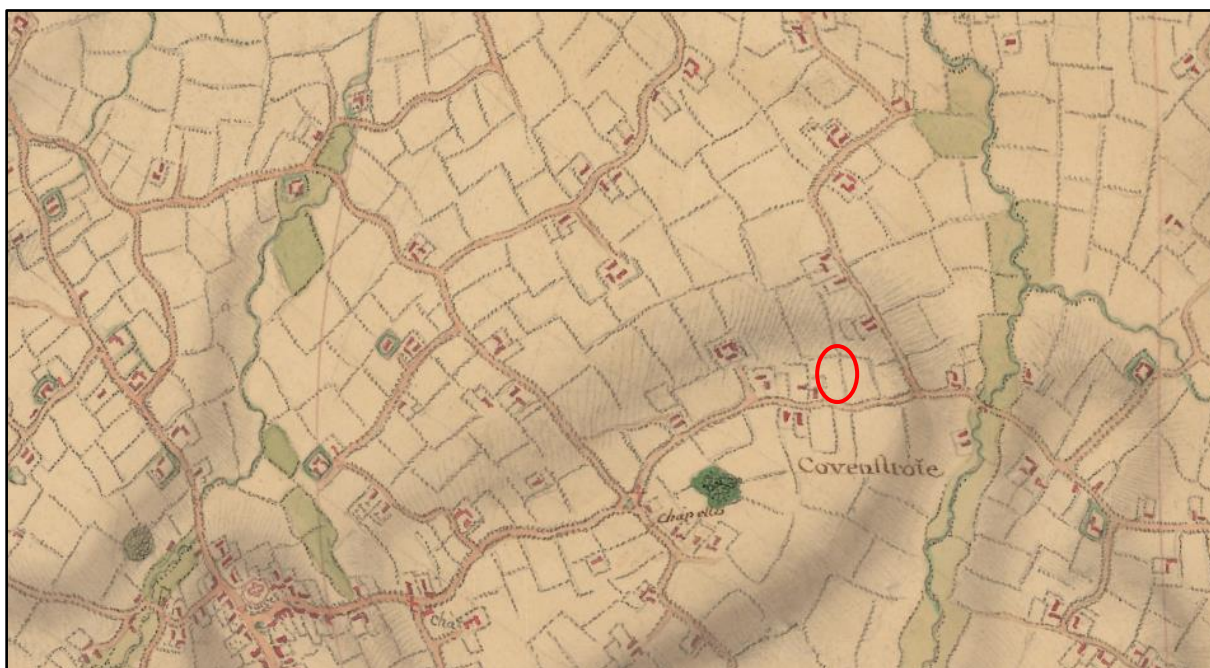
Op 19 oktober 1918 worden de bruggen en sluizen van het kanaal door terugtrekkende Duitse troepen vernield. Tussen 1919 en 1920 werd de schade aan het kanaal hersteld.

De talrijke sluizen, de smalle tunnel en de beperkte diepgang tot 1,80m zorgden ervoor dat het kanaal nooit echt ten volle kon worden gebruikt waarvoor het eigenlijk was gegraven. Omstreeks 1970 werd beslist om het kanaal te moderniseren tussen Bossuit en het industriegebied. Voor de scheepvaart werd als maatstaf 1350 ton genomen. Het aantal sluizen werd herleid van 11 naar 4 nieuwe sluizen van 115 x 12,5m met een waterdiepte van 3,5m boven de slagdorpsels. De nieuwe sluizen werden geplaatst in Bossuit (verval: 9,49m), Moen (verval: 4,55m), Zwevegem (verval: 10,3m) en Kortrijk. (verval: 4,88m). Bij de sluizen van Bossuit en Moen werd telkens een pompstation geplaatst voor de voeding van het kanaal. De tunnel te Moen werd in 1973 volledig afgebroken.

- Plangebied

Voor meer concrete informatie over het plangebied is men aangewezen op cartografische bronnen. De oudst betrouwbare kaart waarop de omgeving van het plangebied wordt afgebeeld is de Villaretkaart uit 1745-1748. Het terrein is te situeren in een landelijke omgeving met verspreide bebouwing ten oosten van de kern van Zwevegem. De Otegemstraat is op dat moment reeds aanwezig. Het terrein is vermoedelijk in gebruik als landbouwgrond. Net ten westen worden een aantal gebouwen afgebeeld, door enige foutenmarge van de projectie kan het ook zijn dat het plangebied deels ter hoogte van deze bebouwing is gelegen. Eenzelfde situatie is te zien op de Ferrariskaart uit ca. 1777. Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 is meer detail te zien; het terrein is onbebouwd, de hierboven vermelde bebouwing is iets naar het westen te situeren. Op de latere Poppkaart wordt de toekomstige loop van het kanaal Bossuit-Kortrijk reeds aangegeven, op de Vandermaelenkaart is dit kanaal reeds effectief aanwezig.⁸ Ter hoogte van de kruising van de Otegemstraat met het kanaal bevindt zich sluis nr. 1, op de topografische kaarten van 1862, 1883 en 1910 wordt dit sluis nr. 6. Op al deze kaarten wordt er geen bebouwing op het plangebied weergegeven. Op de topografische kaart van 1862 is te zien dat de loop van de Otegemstraat ter hoogte van het plangebied iets naar het zuiden komt te liggen. Waar de straat tot dan eerder rechtlijnig naar het oosten liep, loopt deze nu iets meer afgebogen naar het zuidoosten. De oorspronkelijke loop van de straat bevond zich hierdoor vermoedelijk binnen het zuidelijke deel van het plangebied. Op de topografische kaart van 1910 is er centraal op het plangebied een gebouwtje te zien. De huidige bebouwing dateert van ca. 1938. Het gehucht Kappaert, waartoe het plangebied behoort, kwam pas in de loop van de 20ste tot ontwikkeling. Op de luchtfoto's die vanaf 1971 beschikbaar zijn, kent het plangebied tot op heden quasi geen wijzigingen. De ingrijpende werken die gepaard gingen met de verbreding van het kanaal en de aanpassing van de wegenis nabij het plangebied is goed te volgen op deze luchtfoto's.

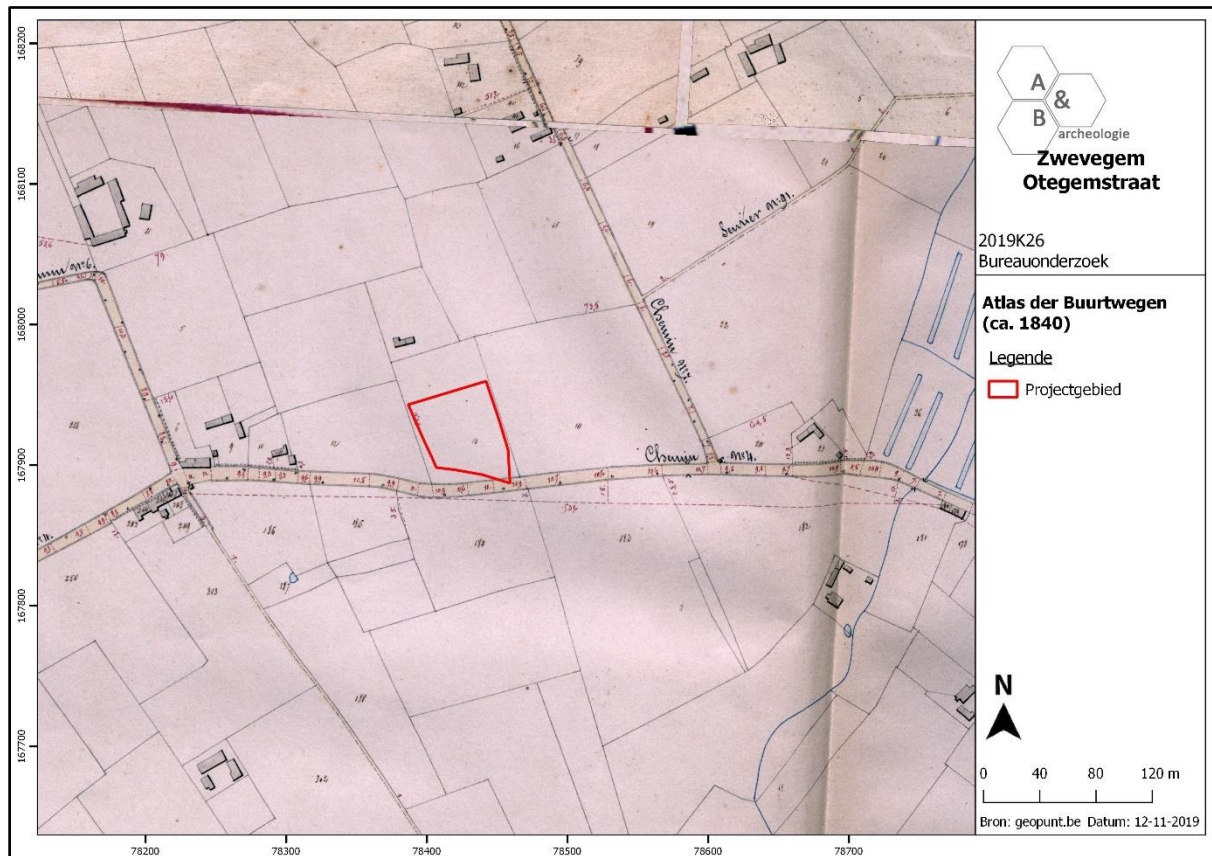
⁸ Het is ietwat vreemd dat het kanaal, dat werd gegraven in 1858-1860, reeds is aangeduid op de Vandermaelenkaart die gedateerd wordt tussen 1846-1854.

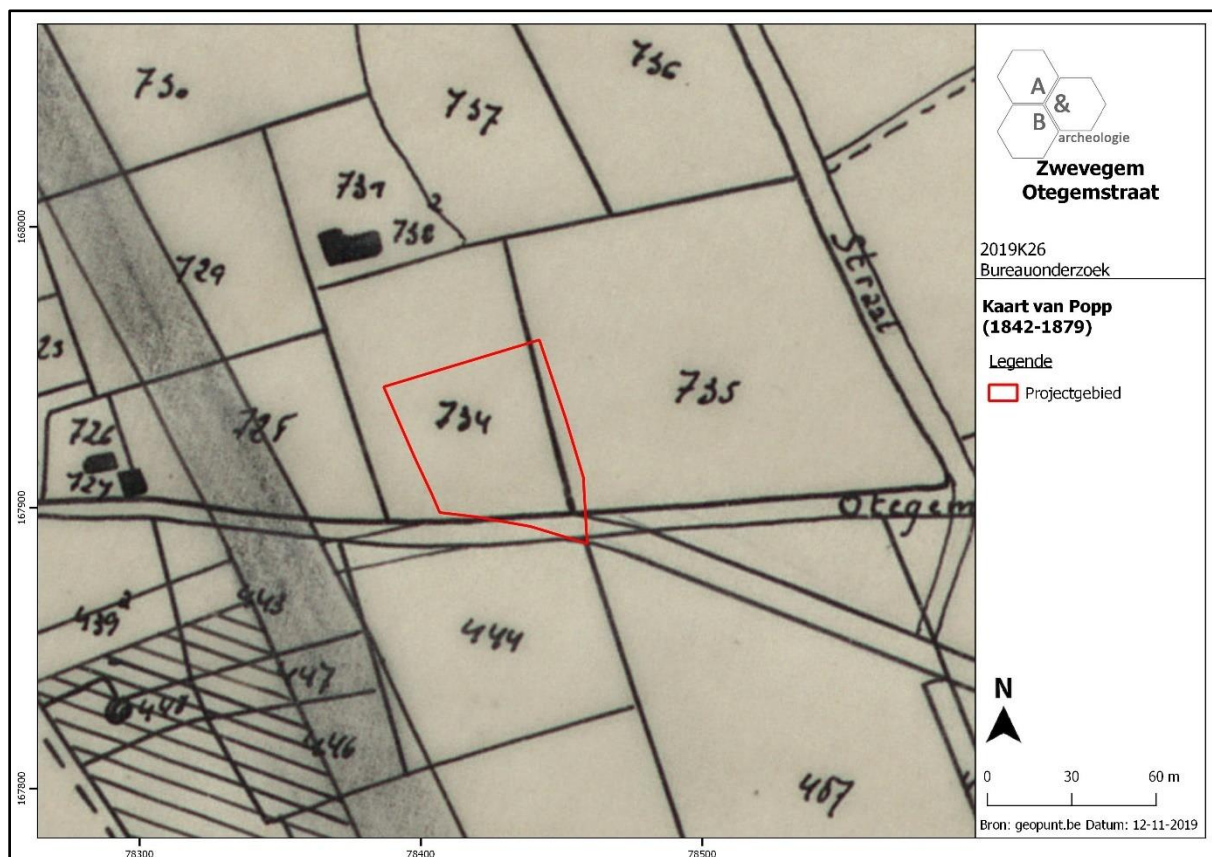
Figuur 17 Benaderende situering van het plangebied op de Villaretkaat (1745-1748) (bron: geopunt.be).

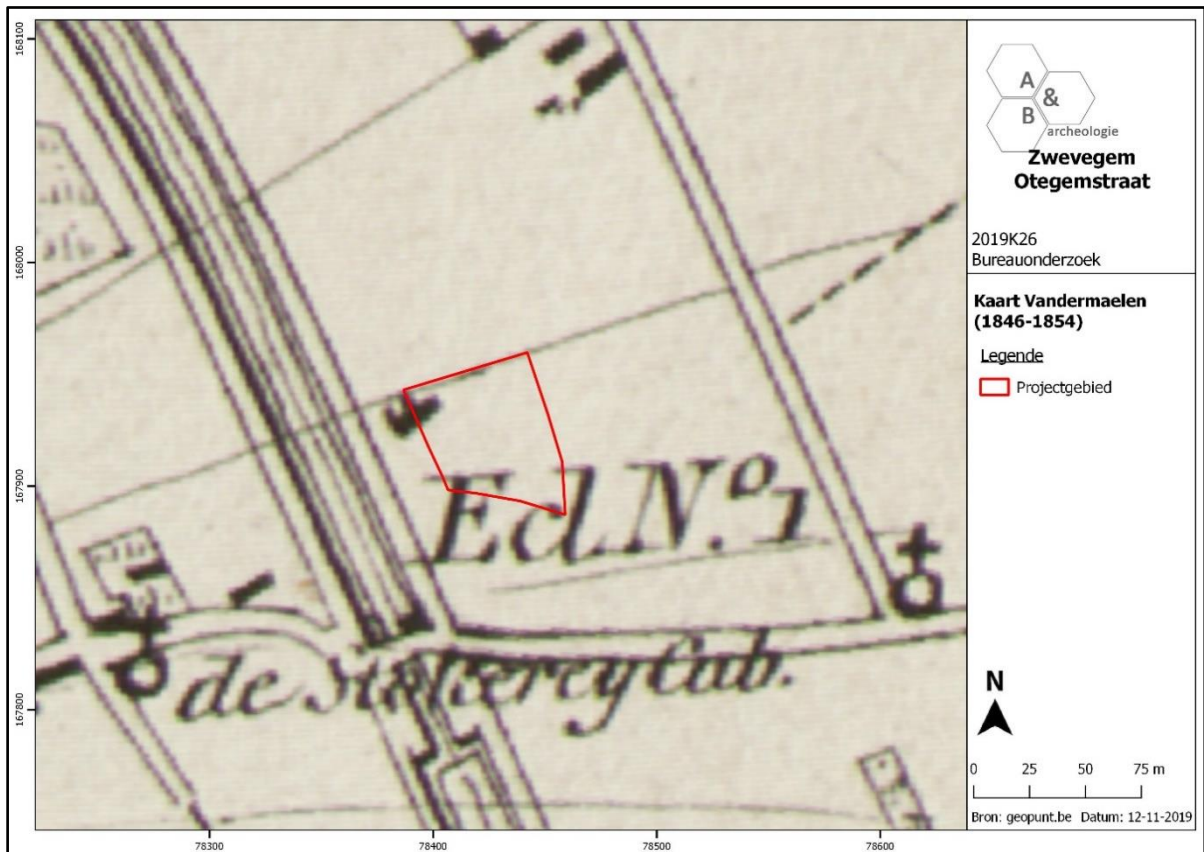
Figuur 18 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

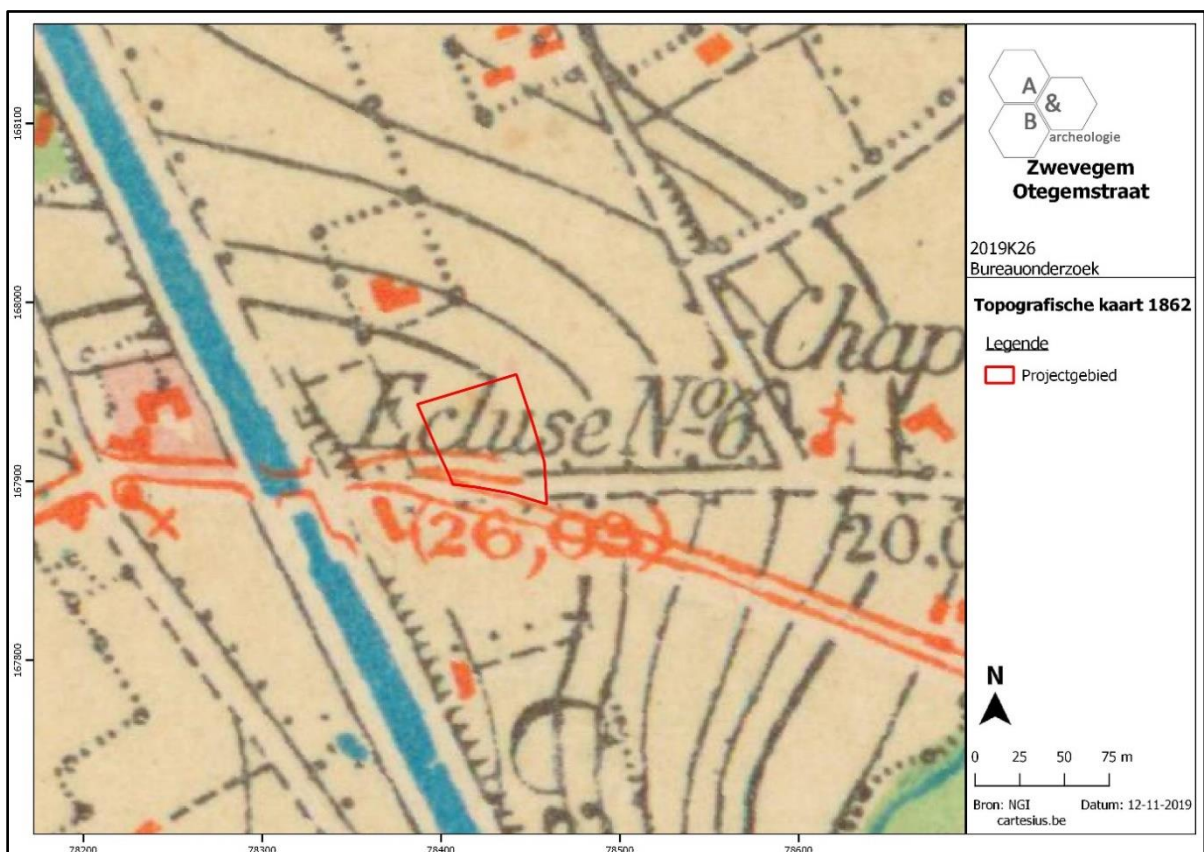
Figuur 19 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

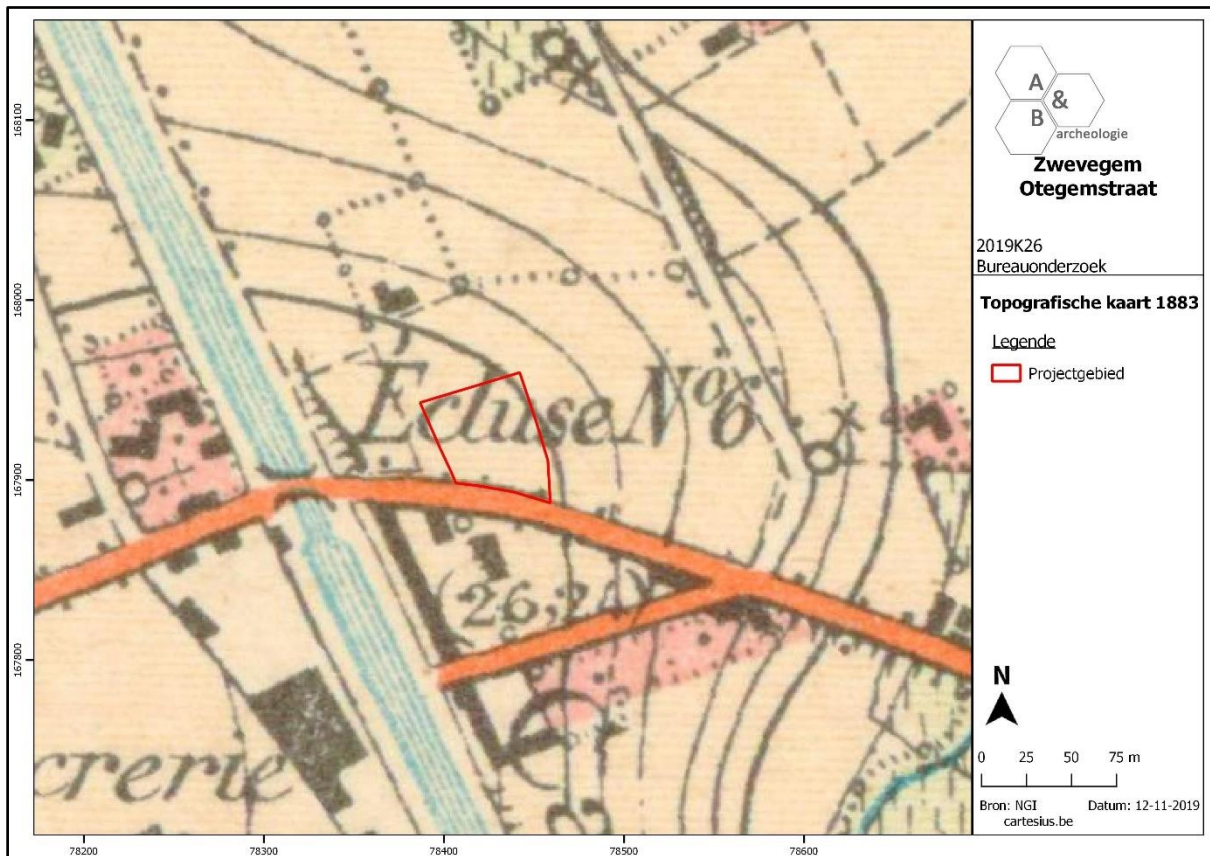
Figuur 20 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).

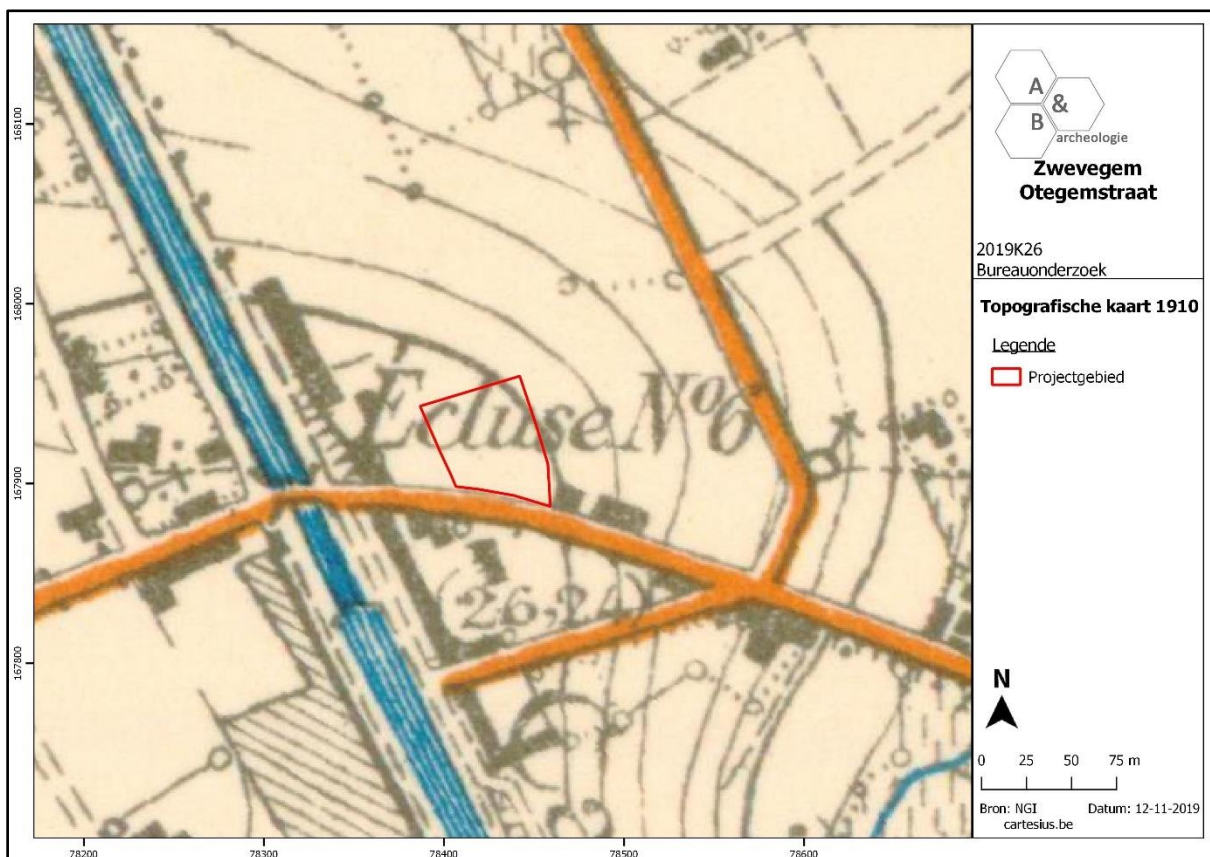
Figuur 21 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).

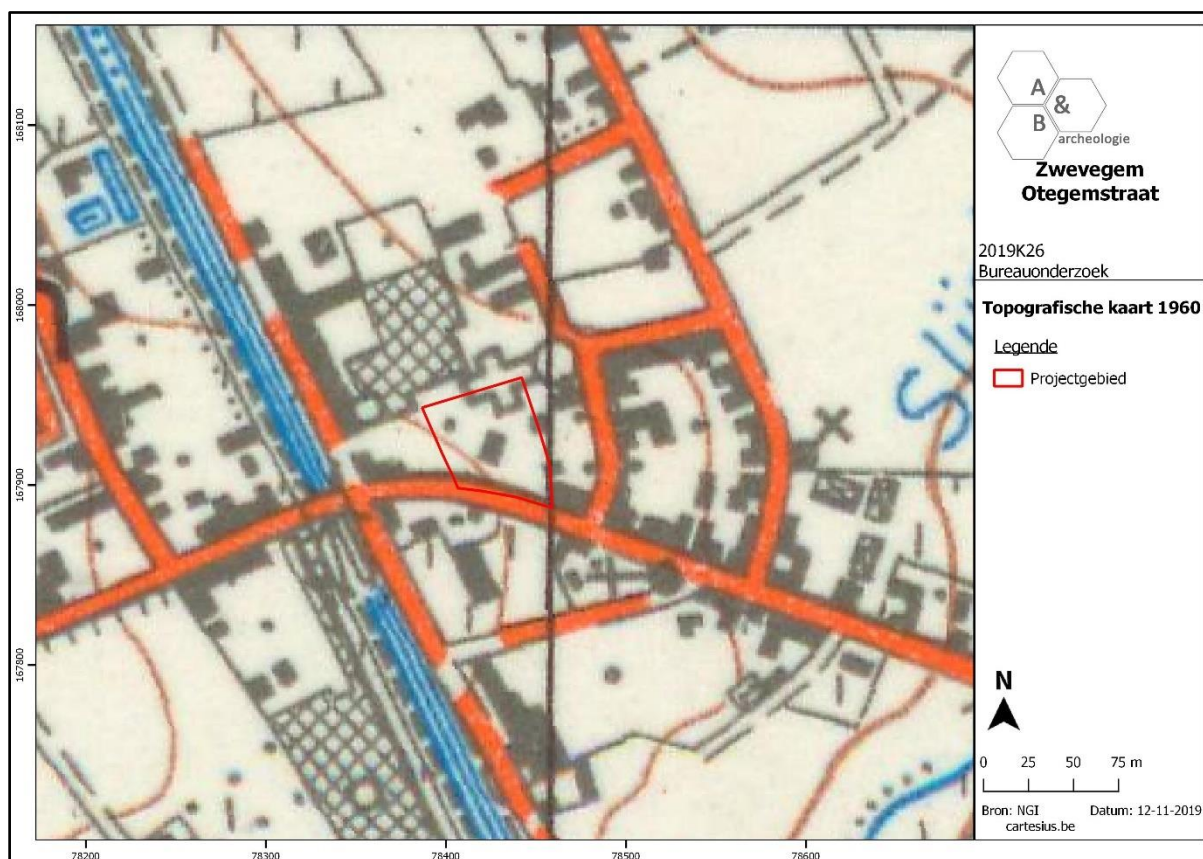
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1862 (bron: cartesius.be en NGI).

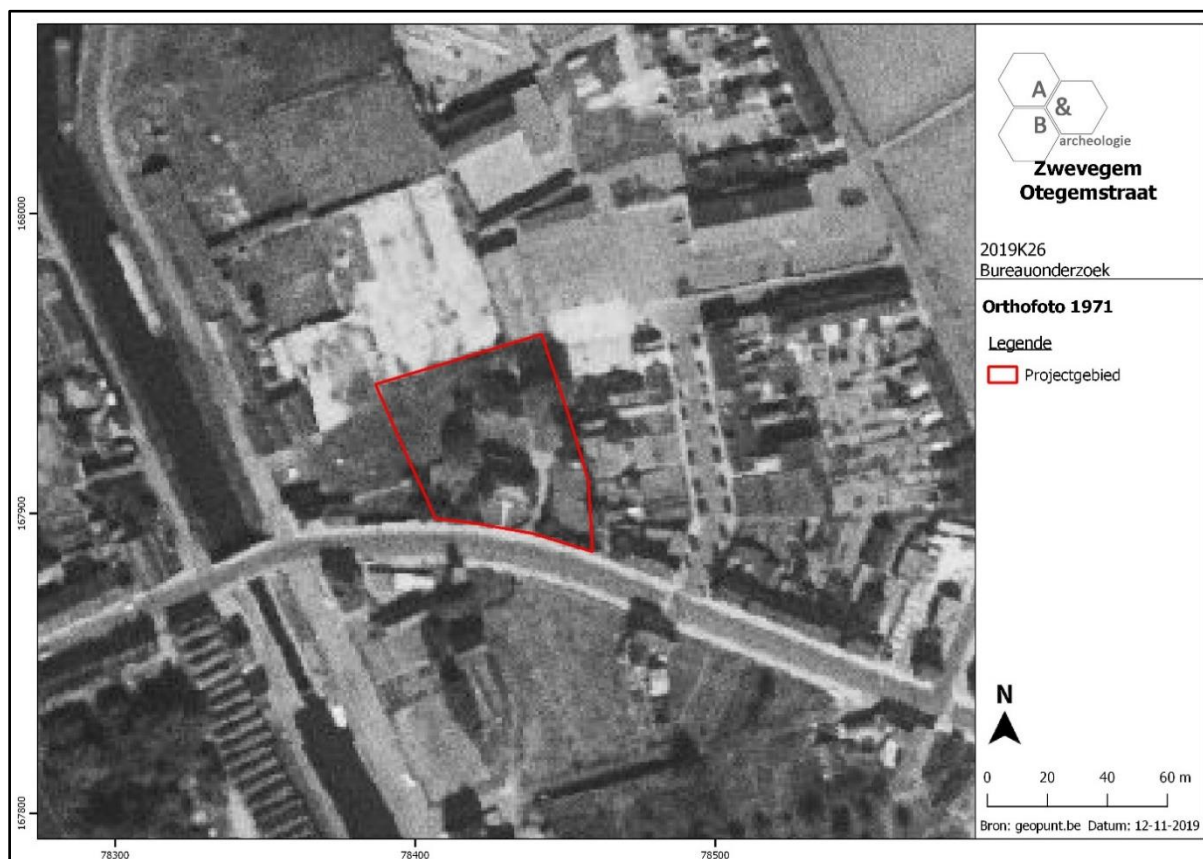
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

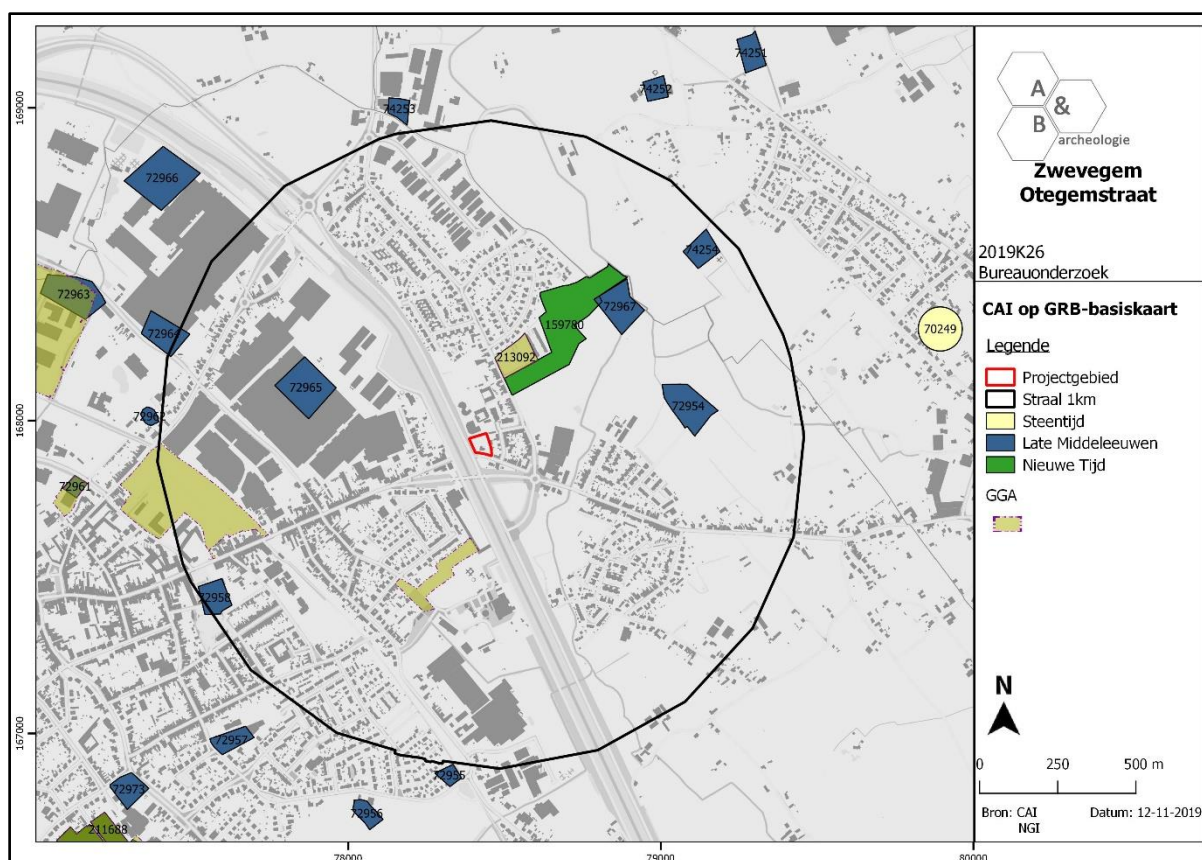

Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Ten noordoosten van het plangebied werden twee proefsleuvenonderzoeken uitgevoerd (CAI Locaties 213092 en 159780), hierbij werden met uitzondering van enkele recentere perceelsgreppels geen noemenswaardige archeologische sporen aangetroffen. Ter hoogte van CAI Locatie 72967, aangeduid als een indicator voor een laatmiddeleeuwse site met walgracht, werd in 2018 ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (CAI Locatie 222046, niet aangeduid op kaart hieronder). Hierbij werd een brede en diepe cirkelvormige gracht aangesneden, daterend uit de volle middeleeuwen, waarbinnen sporen en lagen zijn gelegen. De gracht is voornamelijk uitgegraven in de alluviale afzettingen die op het terrein aanwezig zijn. Resultaten van een eventuele verder opgraving zijn nog niet weergegeven op de CAI. De andere gekende sites in de omgeving betreffen voornamelijk gelijkaardige laatmiddeleeuwse sites met walgracht, die evenwel enkel gekend zijn als indicator maar nog niet archeologisch zijn onderzocht (bvb. CAI Locaties 72954, 72965, 74254).

Ten zuidwesten van het plangebied is een zone aangeduid als Gebieden Geen Archeologie (GGA). Hier werden bij een proefsleuvenonderzoek in 2017 een aantal ongedateerde sporen aangetroffen, die vermoedelijk duiden op een oude landschapsindeling. Gezien het kleine aantal sporen, de ondiepe bewaring, de sterke bioturbatie en het ontbreken van dateerbaar materiaal, werd geen vervolgonderzoek geadviseerd,⁹ waarna het terrein werd opgenomen als GGA.

Figuur 29 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

⁹ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/2164>

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied is gelegen op ruime afstand ten oosten van de kern van Zwevegem en maakt deel uit van het gehucht Kappaert dat zich in de loop van de 20ste eeuw ontwikkelde. Het was tot dan gelegen in een landelijk gebied met verspreide bewoning. De Otegemstraat was midden 18de eeuw reeds aanwezig, het plangebied was op dat moment en in de 19de eeuw vermoedelijk onbebouwd. Rond 1860 werd het kanaal Bossuit-Kortrijk aangelegd, het loopt net ten westen van het plangebied. Ter hoogte van het kruispunt van de de Otegemstraat met dit kanaal werd een sluis aangelegd. Het is onduidelijk of deze grootschalige infrastructuurwerken een invloed hebben gehad op het plangebied; in ieder geval werd de loop van de Otegemstraat ter hoogte van het plangebied iets afgebogen naar het zuiden, waardoor de oorspronkelijk loop vermoedelijk te situeren is binnen het zuidelijke deel van het plangebied. Volgens de topografische kaart van 1910 was er op dat moment een gebouw aanwezig centraal op het plangebied, dat voor Wereldoorlog II werd vervangen door de huidige villa. Afgaande op de luchtfoto van 1971 is er sinds dan weinig gewijzigd aan het plangebied. Wel zorgden de verbreding van het kanaal naar het oosten op, het afbreken van de sluis, de heraanleg van de parallelweg en de aanleg van een nieuwe brug over het kanaal in de afgelopen decennia voor grote veranderingen aan het uitzicht van de omgeving rond het plangebied.

- Het terrein bevindt zich ten noorden van de heuvelrug die centraal van west naar oost door het grondgebied van de fusiegemeente Zwevegem loopt, op de overgangszone van een uitloper van deze heuvelrug met lagere gronden naar de Leievallei op. Algemeen is het terrein te situeren op vruchtbare zandlemige gronden tussen de Schelde in het zuiden en de Leie in het noorden, en zo'n 300m ten (noord)westen van de vallei Slijpebeek.

- In de omgeving van het plangebied gebeurde reeds enkele archeologische onderzoeken. Een aantal leverden slechts recentere perceelsgreppels op, maar op de locatie van een verdwenen, vermoedelijk laatmiddeleeuwse site met walgracht werd vastgesteld dat deze site terugging tot de volle middeleeuwen. Sites uit oudere periodes zijn vooralsnog niet gekend nabij het plangebied, maar zijn wel gekend in de ruimere omgeving rond Zwevegem. Aan het plangebied kan een gemiddelde archeologische verwachting gegeven worden voor sites met grondsporen uit diverse archeologische periodes, met een iets hogere verwachting voor sites uit de middeleeuwen. Daarnaast zijn, gezien de landschappelijke ligging op de overgang van hogere naar lagere gronden en niet zo ver van een waterloop, sites uit de steentijden niet uit te sluiten.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

De huidige inrichting van het terrein wordt verwijderd en het plangebied wordt verkaveld in 9 bouwloten. Centraal wordt een wegenis aangelegd die aansluiting geeft op de Otegemstraat. Rond

elke woning wordt komt een tuin en een carport te liggen. Langs de westelijke perceelsgrens wordt een groenscherm voorzien. Langs de Otegemstraat wordt een kleine groenzone enkele parkeerplaatsen ingericht. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: sloop van het bestaande gebouw, verwijderen van de begroeiing, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis en nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent potentieel voor archeologische sites uit diverse periodes. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de menselijke aanwezigheid in het verleden in de landelijke gebieden ten oosten van Zwevegem. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na het slopen van de bebouwing en het verwijderen van de aanwezig begroeiing.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode noodzakelijk om uit te voeren. De bodemopbouw van het plangebied is niet gekend. Bovendien heeft het terrein gezien de landschappelijke ligging een verhoogde kans op het aantreffen van *in situ* bewaarde steentijd artefactensites. Met deze methode kan ook de eventuele graad van verstoring vastgesteld worden. Het voorstel voor het landschappelijk bodemonderzoek, door middel van boringen, wordt in het programma van maatregelen verder uitgewerkt en verduidelijkt.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. Wel dient tijdens het proefsleuvenonderzoek (zie verder) een metaaldetector ingezet worden ter controle van de aangelegde sleuven en de grondhopen.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er tijdens de landschappelijke boringen vastgesteld wordt dat er mogelijk steentijdsites aanwezig zijn. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de landschappelijke boorresultaten.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er tijdens de landschappelijke boringen vastgesteld wordt dat er mogelijk steentijdsites aanwezig zijn. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de landschappelijke boorresultaten.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Deze proefsleuven moeten aangelegd worden na het uitvoeren van de landschappelijke boringen (en na een eventueel archeologisch booronderzoek en/of steentijd proefputtenonderzoek). Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied is gelegen op ruime afstand ten oosten van de kern van Zwevegem en maakt deel uit van het gehucht Kappaert dat zich in de loop van de 20ste eeuw ontwikkelde. Het was tot dan gelegen in een landelijk gebied met verspreide bewoning. De Otegemstraat was midden 18de eeuw reeds aanwezig, het plangebied was op dat moment en in de 19de eeuw vermoedelijk onbebouwd. Rond 1860 werd het kanaal Bossuit-Kortrijk aangelegd, het loopt net ten westen van het plangebied. Ter hoogte van het kruispunt van de de Otegemstraat met dit kanaal werd een sluis aangelegd. Het is onduidelijk of deze grootschalige infrastructuurwerken een invloed hebben gehad op het plangebied; in ieder geval werd de loop van de Otegemstraat ter hoogte van het plangebied iets afgebogen naar het zuiden, waardoor de oorspronkelijk loop vermoedelijk te situeren is binnen het zuidelijke deel van het plangebied. Volgens de topografische kaart van 1910 was er op dat moment een gebouw aanwezig centraal op het plangebied, dat voor Wereldoorlog II werd vervangen door de huidige villa. Afgaande op de luchtfoto van 1971 is er sinds dan weinig gewijzigd aan het plangebied. Wel zorgden de verbreding van het kanaal naar het oosten op, het afbreken van de sluis, de heraanleg van de parallelweg en de aanleg van een nieuwe brug over het kanaal in de afgelopen decennia voor grote veranderingen aan het uitzicht van de omgeving rond het plangebied. Er zijn geen archeologische gegevens gekend over het terrein.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Ter hoogte van de kelder van de woning bestaat de kans dat de bodem is verstoord. Ook is het niet duidelijk of de aanleg van het kanaal Bossuit-Kortrijk een impact heeft gehad op het terrein.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Deze vraag kan op basis van enkel het bureauonderzoek niet beantwoord worden.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De huidige inrichting van het terrein wordt verwijderd en het plangebied wordt verkaveld in 9 bouwloten. Centraal wordt een wegenis aangelegd die aansluiting geeft op de Otegemstraat. Rond elke woning wordt komt een tuin en een carport te liggen. Langs de westelijke perceelsgrens wordt een groenscherm voorzien. Langs de Otegemstraat wordt een kleine groenzone enkele parkeerplaatsen ingericht. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: sloop van het bestaande gebouw, verwijderen van de begroeiing, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis en nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. De kans op het aantreffen van een archeologische site met grondsporen is echter niet uit te sluiten.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

In eerste instantie dient een landschappelijk booronderzoek te gebeuren waarbij verspreid over het terrein een aantal boringen worden uitgevoerd. Indien blijkt dat bij dit onderzoek archeologische niveaus met potentieel voor steentijdsites bewaard zijn op een deel of over het volledige terrein, dient een verder verkennend archeologisch booronderzoek te gebeuren. Deze onderzoeksvorm valt onder een vooronderzoek met ingreep in de bodem. Dit onderzoek bestaat uit een boorpuntenraster, waarbij de parallelle raaien 10m uit elkaar staan en de boorpunten op de boorraai 12m uit elkaar. De keuze van het boorgrid is gebaseerd op basis van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek. Het opgeboorde residu dient uitgezeefd te worden en gecontroleerd op de aanwezigheid van silexartefacten. Op de locatie waar er *in situ* steentijdartefacten vastgesteld werden, dient ofwel een verder vooronderzoek gericht op steentijd te gebeuren om de site beter te kunnen afbakenen (door middel van waarderend archeologisch booronderzoek en/of proefputten in functie van steentijd artefactensites), ofwel kan er direct worden overgegaan naar een opgraving indien er voldoende gegevens voorhanden zijn voor het opmaken van een programma van maatregelen hiervoor.

De tweede fase bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. Deze fase kan volgen na het landschappelijk booronderzoek, indien de resultaten hiervan negatief zijn. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen

goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen..

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Zwevegem Otegemstraat (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein, 3329m² groot, heeft een onregelmatige vorm en is min of meer noord-zuid georiënteerd. Het betreft de woning Otegemstraat nr. 289, een vrijstaand huis met eromheen een tuin met daarin zones met gras, een voortuin met toegangspadje en struiken, en zones met bomen en struiken met een tuinhuisje tegen de oostelijke perceelsgrens. De woning is deels onderkelderd. Ten oosten van de woning is een met betonklinkers verharde oprit gelegen. De woning is opgenomen in de Inventaris Onroerend Erfgoed als vastgesteld bouwkundig erfgoed, en wordt als volgt omschreven: *“Opvallende villa van ca. 1938, aan de straat afgezet door laag bakstenen muurtje. Gele baksteenbouw onder gebogen leien dak doorbroken door dakkapellen. Geaccentueerde hoek door het ronde volume met vensterregister. Rechterhoek benadrukt door afgeronde liseen. Rondboogpoortaal met beglaasde en getraliede deur met initialen VD. Recentere uitbouw rechts.”*

Het plangebied is gelegen op ruime afstand ten oosten van de kern van Zwevegem en maakt deel uit van het gehucht Kappaert dat zich in de loop van de 20ste eeuw ontwikkelde. Het was tot dan gelegen in een landelijk gebied met verspreide bewoning. De Otegemstraat was midden 18de eeuw reeds aanwezig, het plangebied was op dat moment en in de 19de eeuw vermoedelijk onbebouwd. Rond 1860 werd het kanaal Bossuit-Kortrijk aangelegd, het loopt net ten westen van het plangebied. Ter hoogte van het kruispunt van de Otegemstraat met dit kanaal werd een sluis aangelegd. Het is onduidelijk of deze grootschalige infrastructuurwerken een invloed hebben gehad op het plangebied; in ieder geval werd de loop van de Otegemstraat ter hoogte van het plangebied iets afgebogen naar het zuiden, waardoor de oorspronkelijk loop vermoedelijk te situeren is binnen het zuidelijke deel van het plangebied. Volgens de topografische kaart van 1910 was er op dat moment een gebouw aanwezig centraal op het plangebied, dat voor Wereldoorlog II werd vervangen door de huidige villa. Afgaande op de luchtfoto van 1971 is er sinds dan weinig gewijzigd aan het plangebied. Wel zorgden de verbreding van het kanaal naar het oosten op, het afbreken van de sluis, de heraanleg van de parallelweg en de aanleg van een nieuwe brug over het kanaal in de afgelopen decennia voor grote veranderingen aan het uitzicht van de omgeving rond het plangebied. Het terrein bevindt zich ten noorden van de heuvelrug die centraal van west naar oost door het grondgebied van de fusiegemeente Zwevegem loopt, op de overgangszone van een uitloper van deze heuvelrug met lagere gronden naar de Leievallei op. Algemeen is het terrein te situeren op vruchtbare zandlemige gronden tussen de Schelde in het zuiden en de Leie in het noorden, en zo’n 300m ten (noord)westen van de vallei Slijpebeek. In de omgeving van het plangebied gebeurde reeds enkele archeologische onderzoeken. Een aantal leverden slechts recentere perceelsgreppels op, maar op de locatie van een verdwenen, vermoedelijk laatmiddeleeuwse site met walgracht werd vastgesteld dat deze site terugging tot de volle middeleeuwen. Sites uit oudere periodes zijn vooralsnog niet gekend nabij het plangebied, maar zijn wel gekend in de ruimere omgeving rond Zwevegem. Aan het plangebied kan een gemiddelde

archeologische verwachting gegeven worden voor sites met grondsporen uit diverse archeologische periodes, met een iets hogere verwachting voor sites uit de middeleeuwen. Daarnaast zijn, gezien de landschappelijke ligging op de overgang van hogere naar lagere gronden en niet zo ver van een waterloop, sites uit de steentijden niet uit te sluiten.

De huidige inrichting van het terrein wordt verwijderd en het plangebied wordt verkaveld in 9 bouwlotten. Centraal wordt een wegenis aangelegd die aansluiting geeft op de Otegemstraat. Rond elke woning wordt komt een tuin en een carport te liggen. Langs de westelijke perceelsgrens wordt een groenscherm voorzien. Langs de Otegemstraat wordt een kleine groenzone enkele parkeerplaatsen ingericht. Er zullen aanzienlijke grondwerken plaatsvinden op het plangebied: sloop van het bestaande gebouw, verwijderen van de begroeiing, het bouwrijp maken van de percelen, bodemingrepen voor aanleg van de wegenis en nutsleidingen en -voorzieningen, funderingswerken, het optrekken van woningen, aanleg van tuinen en verhardingen. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent potentieel voor archeologische sites uit diverse periodes. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de menselijke aanwezigheid in het verleden in de landelijke gebieden ten oosten van Zwevegem. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na het slopen van de bebouwing en het verwijderen van de aanwezig begroeiing.

Het verder vooronderzoek bestaat uit enerzijds een landschappelijk booronderzoek (eventueel gevolgd door een archeologisch booronderzoek en/of een proefputtenonderzoek gericht op steentijd), anderzijds een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>
- <https://cai.onroerenderfgoed.be/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://www.google.be/maps>
- <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/2164>

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2017 (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 Plan bestaande toestand (bron: initiatiefnemer).	8
Figuur 3 Beeld vanuit het zuidoosten op het plangebied (bron: https://www.google.com/maps).....	8
Figuur 4 Beeld vanuit het noordwesten op het plangebied (bron: https://www.google.com/maps)....	9
Figuur 5 Uitsnede uit het ontwerpplan, inplanting op gelijkvloers niveau (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 6 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).....	12
Figuur 7 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI). 12	
Figuur 8 Zicht op het kadasterplan (bron: geopunt.be).....	13
Figuur 9 Zicht op de bodemgebruikskaat met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be). ..	13
Figuur 10 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel (bron: geopunt.be).....	14
Figuur 11 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	15
Figuur 12 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart (bron: geopunt.be).	15
Figuur 13 Zicht op de bodemkaart (bron: DOV).	16
Figuur 14 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).....	17
Figuur 15 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	17
Figuur 16 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	18
Figuur 17 Benaderende situering van het plangebied op de Villaretkaart (1745-1748) (bron: geopunt.be).....	24
Figuur 18 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	24
Figuur 19 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).	25
Figuur 20 Uitsnede uit de Poppkaart (bron: geopunt.be).....	25
Figuur 21 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen (bron: geopunt.be).	26
Figuur 22 Uitsnede uit de topografische kaart van 1862 (bron: cartesius.be en NGI).	26
Figuur 23 Uitsnede uit de topografische kaart van 1883 (bron: cartesius.be en NGI).....	27
Figuur 24 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).....	27
Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 (bron: cartesius.be en NGI).....	28
Figuur 26 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	28
Figuur 27 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).....	29
Figuur 28 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).....	29
Figuur 29 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).....	30

Bijlage: Plan bestaande toestand en ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

Provincie	: West - Vlaanderen
Stad / Gemeente	: B - 8550 Zwevegem
Ligging	: Otegemstraat 289

VK. OTEGEMSTRAAT Bestaande toestand Grondplan bestaande toestand / Kadastraal plan	
--	--

Opdrachtgever : Immo Taelman Schoolstraat 43 B - 8540 Deerlijk E : info@immotaelman.be	
---	--

Kadastrale geg. : Zwevegem, 1ste afdeling, Sectie A, nr. 734W	
---	--

Dossier : 19 / 2929	Datum : 18 september 2019
Plannr. : 01	Schaal : 1 / 250

Index	datum	omschrijving

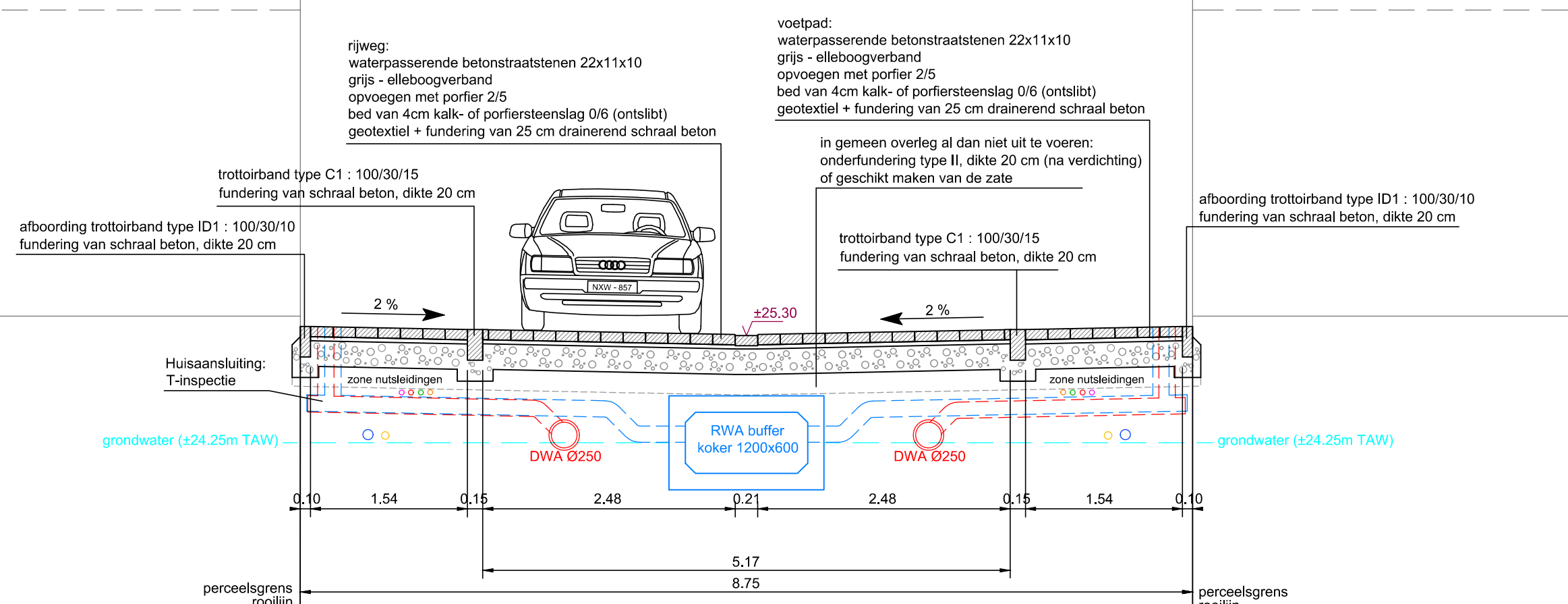
TOPOKOR nv. studiebureau infrastructuur & topografie	Engelse Wandeling 2 - K10G B - 8500 Kortrijk T : +32 56 23 74 74 F : +32 56 23 74 75 E : info@topokor.be www.topokor.be
Vandaele Jan - LAN 040741 gedelegeerd bestuurder	

	grote boom	
(-)	scharnier van hek / poort	
R	reflectorpaal	
Δ	monoliet	
VP	signaalsteepaal	
W	verlichtingspaal	
G	merksteen waterleiding	
me	merksteen gasleiding	
RTV	kast elektriciteit	
bl	huisaansluiting TV	
DWA	huisaansluiting RWA	
bl	huisaansluiting DWA	
bl	inspectieput riolering	
bl	inspectieput Aquafin	
H	straatkol	
H	hydrant	
H	paal hydrant	
bl	dorpepel	
bl	grootpepel	

oppervlaktetabel	
Lot	Opp. (m²)
1	264
2	277
3	290
4	391
5	304
6	237
7	237
8	303
9	369
Totaal private loten	2.672
openbaar domein	683
Totale verkaveling	3.355
restperceel (garage)	86

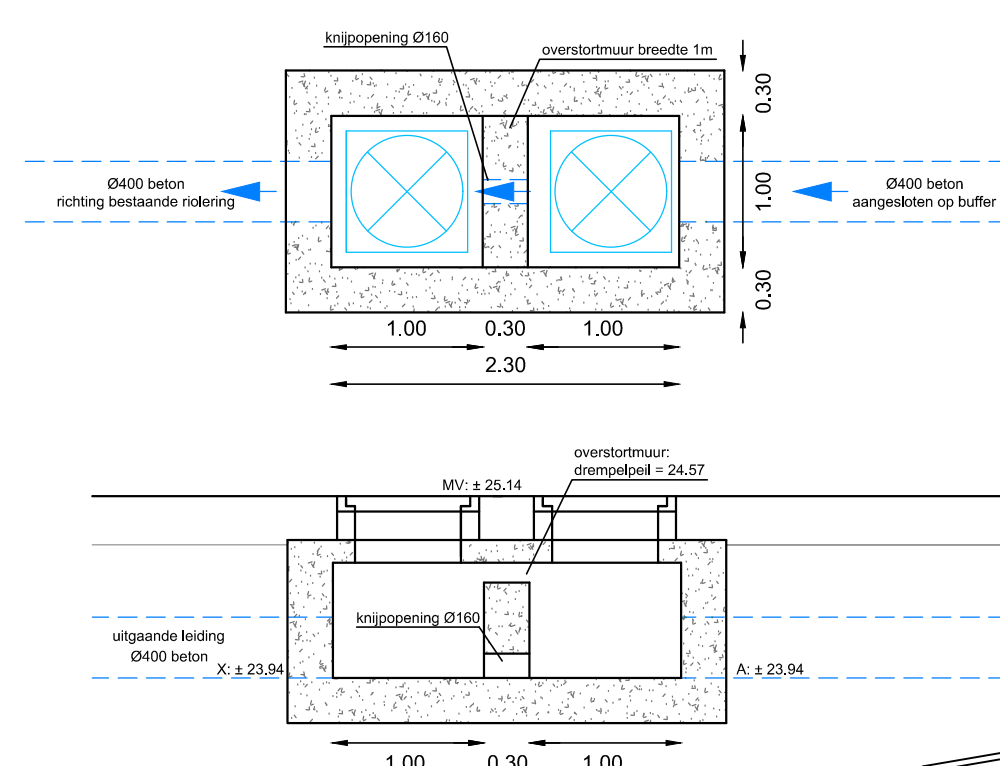
	zone voor private tuin (achtertuinstrook)
	bufferstrook private tuinen - breedte 5m
	zone voor halffopen bebouwing
	zone voor open bebouwing
	zone voor carports en berging (max. opp. bepaald in voorschriften)
	rijweg / voetpaden; waterpasserende betonstraatstenen - grijs
	parkeerplaatsen; grasbetonstraatstenen - lijnmoet
	openbaar groen - lage beplanting

schaal 1/50

VK. Otegemstraat
Grondplan ontworpen toestand
Schaal : 1:250

Schaal 1/50

Kadastraal plan :

Zwevegem, 1ste afdeling, Sectie A, nr. 734W

Schaal : 1 / 1500

Toestand : 01/01/2019

Provincie : West - Vlaanderen
Stad / Gemeente : B - 8550 Zwevegem
Ligging : Otegemstraat 289

VK. OTEGEMSTRAAT
VOORONTWERP

Grondplan ontworpen toestand / Kadastraal plan

Opdrachtgever : Immo Taelman
Schoolstraat 43
B - 8540 Deerlijk
T: 0479 / 74.86.16
T: 0496 / 17.68.78
E : info@immotael.be

Taelman
Vast goed geregeld!

Kadastrale geg. : Zwevegem, 1ste afdeling, Sectie A, nr. 734W

Dossier : 19 / 2929	Datum : 18 september 2019	
Plannr. : 02 Index : i	Schaal : 1 / 250	

Index	Datum	Omschrijving
f	11/12/2019	Aanpassing cfr. bespreking Taelman / architect / Topokor dd. 06/12/2019
g	12/12/2019	Aanpassing cfr. bespreking gemeente Zwevegem dd. 11/12/2019
h	29/01/2020	Aanpassing cfr. bespreking Technische Dienst Zwevegem dd. 22/01/2020
i	20/02/2020	RWA buffer cfr. overleg Technische Dienst Zwevegem

TOPOKOR NV
studiebureau
infrastructuur & topografie

Vandaele Jan - LAN 04074
gedelegeerd bestuurder

Engelse Wandeling 2 - K10G
B - 8500 Kortrijk
T: +32 56 23 74 74
F: +32 56 23 74 75
E: info@topokor.be
www.topokor.be